

Budapest: Szabad és sokszínű

Politikai és szakpolitikai elemzések a magyar fővárosról

Szerzők: Fűzfa Csaba, Király Dávid, Schlanger Márton, Ranschburg Zoltán

Szerkesztő: Fűzfa Csaba

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author only and do not necessarily reflect those of the European Union. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Tartalomjegyzék

Előszó:	2
Budapesti politikai áttekintés	3
Politikai helyzet az ellenzéki vezetésű budapesti kerületekben.....	3
Ez a város szereti a kerékpárost	3
Verseny Budapestért.....	3
Erősödő polgármesterek, gyengülő ellenzék	3
Karácsony kontra Vitézy.....	3
Lakhatás vagy bérbeadás?	3
Itt van a telep, vagyunk lakói	3

Előszó:

Budapest egyedülálló. Bár minden főváros az a maga nemében, a magyar országközpont ez hatványozottan igaz. Budapest ugyanis nem csak azért fontos, mert ez Magyarország fővárosa, hanem azért is, mert ez az ország egyetlen igazán nagy városa. A közép-európai térség országait hozzánk hasonlóan jellemzi a megkérdőjelezhetetlen főváros, aki úgy lélekszámban, mint gazdasági erőben vagy kulturális hatásban megkérdőjelezhetetlen, azonban van egy fontos különbség. Magyarország az egyetlen a régióban, ahol a fővárosnak nincs valamilyen ellenpontja. Egy olyan település, ami bár nem az ország legnagyobb települése, mérete mégis elégséges ahhoz, hogy megakadályozza az országot a főváros felé való gravitálásban. Ez a koncepció, a csapágyvárosok koncepciója és a területfejlesztésben már a XX. század második fele óta téma. Van, ahol az ország méreténél fogva több ilyen ellensúly is van a fővárosnak (Németország), van, ahol csak egy (Szlovákia), Magyarországon viszont még a hangsúlyos törekvések ellenére sem sikerült Debrecen alternatív fővárossá fejleszteni. A Prága – Brno, Pozsony – Kassa, Varsó – Krakkó párosok után nem illik a felsorolásba a Budapest – Debrecen. Budapest tehát nem csak szépsége, magyarok és külföldiek számára egyaránt vonzó tulajdonságai miatt egyedülálló, hanem azért is, mert az országban ilyen értelemben sincs párja.

Ennek a szó szerint egyedül állásnak számos hatása van, az egyik legfontosabb talán az, hogy Budapest mennyire kilóg az ország térszerkezetéből gazdaságilag, politikai beállítottság alapján és a problémái jellege szerint is. Nem véletlen, hogy Magyarországon ennyire erős a vidék-főváros dualitás, hisz lényegében két párhuzamos társadalom jött létre: Budapest (és agglomerációja) valamint a vidék Magyarországa. Ezt az ellentétet pedig sokszor a politikusok nem restek politikai haszonszerzés ürügyén tovább élezni.

Budapest viszont sok szempontból tényleg elüt, és emiatt fontos önmagában is vizsgálni. Meg kell érteni, hogy mi történik ebben a városban, ami bár csak az ország lakosságának csupán kb. 16 százalékát adja, mégis az ország GDP-jének nagyjából 37 százalékát termeli. Ahol az ellenzék 2022-ben 17:1-re győzte le a Fideszt, míg vidéken csupán 2 helyen kerekedett a kormánypárt fölébe a 88-ból. Hogy gondolkodnak az emberek, mik a problémáik azon a településen, amit a kormánypártok folyamatosan szorongatnak és elvonják a jogköreit, miközben hosszú távon egy olimpia színhelyének szánják.

Budapest persze nem csak magyar, de európai szempontból is érdekes. A nagyvárosokra világszerte jellemző, hogy liberálisabbak, mint az ország egésze. Ugyanez látszik az olyan európai értékek irányába mutatott attitűdben is, mint a sokszínűség, a befogadás, a szabadság és a tolerancia. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a kisvárosokban vagy falvakban, községekben élők ezeket elutasítanák, csupán azt, hogy egy multikulturális nagyvárosban hosszú időre visszatekintő hagyománya van ezeknek. A roppant EU-kritikus kormány, és Budapest pártvezetés

színétől független harcát tehát úgy is fel lehet fogni, mint az pro-európai és az euroszeptikus gondolatok csatája.

Ennek a tanulmánynak a célja, hogy elemzések és kutatások bemutatásával közelebb vigyen minket ahhoz, hogy megértsük Budapestet. Azt a várost, ami első pillantásra úgy tűnhet, hogy liberális sziget a jobboldali tengerben, közelebb lépve azonban azt láthatjuk: Budapest sokszínű. A tanulmánykötet tematikája, akárcsak Budapest: sokféle. Foglalkozunk a fővárosi választási kampánnyal, az önkormányzati választás eredményével, a lakótelepekkel és a közlekedéssel.

Budapesti politikai áttekintés

Pártok és jelöltek helyzete a fővárosban az önkormányzati választások előtt

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

- A Republikon Intézet legutóbbi budapesti katasztásában azt vizsgáltuk, milyen támogatottsággal rendelkeznek a pártok Budapesten, milyen mandátumelosztásra számíthatnak a Fővárosi Közgyűlésben külön-külön indulásuk esetén, hogyan alakulhat a főpolgármester-jelölti küzdelem, illetve hogyan ítélik meg a választók az LMP-t, amely Vitézy Dávid személyében kihívót állíthat Karácsony Gergely.
- Bár a pártok erősorrendje a fővárosban sok helyen megegyezik az országos eredményekkel, a Fidesz előnye jóval kisebb az ellenzéki pártokkal szemben. Szélsőjobboldali pártként nem meglepő módon a Mi Hazánk számottevően gyengébb Budapesten, mint azon kívül, míg a Párbeszéd helyzete éppen fordított: az országos eredményéhez képest látványosan jobban szerepelhet a párt a fővárosban.
- A felmérés szerint ugyan a Fidesz-KDNP küldhetné a legtöbb képviselőt a Fővárosi Közgyűlésbe, még a Mi Hazánkkal együtt sem lenne meg a többsége; ezzel szemben az ellenzéknek inkább a Kétfarkú Kutypárttal való együttműködés okozhatna gondot, amire pedig szüksége volna, hiszen az MKKP-é lehet a harmadik legnépesebb frakció a Közgyűlésben.
- A felmérés pontosságát erősen torzíthatja ugyan, hogy még nem tudjuk ki lesz a kormánypártok főpolgármester-jelöltje, sem azt, hogy még nem tudjuk, ki lesz a kormánypártok főpolgármester-jelöltje, sem azt, hogy Vitézy Dávid indul-e akár az LMP, akár más jelöltjeként a fővárosban, mégis elmondható, hogy Karácsony Gergely magabiztosan vezet Budapesten. Vitézy számottevően rosszabbul szerepelne, ha fideszes jelölt is indulna a versenyben, mintha nem, ami arra enged következtetni, hogy Vitézy potenciális szavazóinak egy jelentős része a kormánypártok támogatói közül kerülne ki még akkor is, ha az LMP jelöltjeként szerepelne a szavazólapon.

- A budapestiek jelenleg az LMP-t közelebb érzik a kormányhoz, mint az ellenzékhez, amiben közrejátszik, hogy a fideszes kötődésű Vitézyt indítanák főpolgármester-jelöltként, és az is, hogy a párt az utóbbi hónapokban többször is hevesen bírálta korábbi szövetségeseit.

BEVEZETÉS

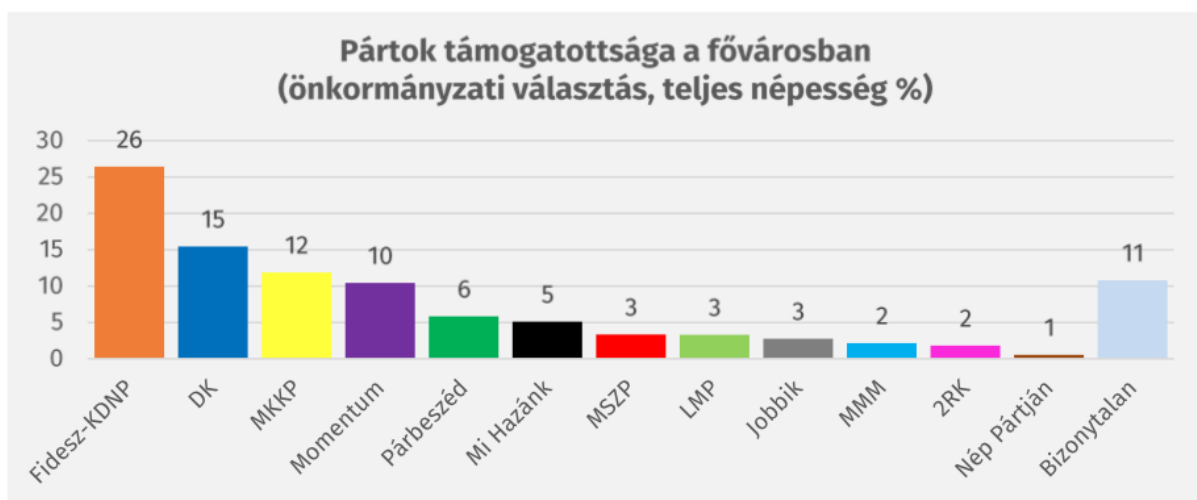
Miután 2023 decemberében az Országgyűlés megszavazta a választási törvény Mi Hazánk által kezdeményezett – de több szempontból is Fidesznek kedvező – módosítását, visszaállítva a listás választási rendszert Budapesten, hirtelen a politikai figyelem középpontjába került az ellenzéki pártok (elsősorban a Demokratikus Koalíció, a Momentum, az MSZP és a Párbeszéd) helyzete és lehetséges együttműködési stratégiái a fővárosban.

Ennek tükrében érdemesnek tartottuk megvizsgálni, milyen támogatottsággal rendelkeznek jelenleg a pártok Budapesten, illetve milyen mandátumarányokra számíthatnának a Fővárosi Közgyűlésben külön-külön indulásuk esetén. Külön figyelmet fordítottunk az LMP megítélésére, hiszen Ungár Péter pártja az utóbbi hónapokban erősen szembehelyezkedett 2022-es szövetségeseivel, és komoly esély van rá, hogy Vitézy Dávid személyében saját kihívót állít Karácsony Gergellyel szemben.

Kutatásunkban a már bejelentett és lehetséges főpolgármester-jelöltek versenyének jelenlegi állását is felmértük, különös tekintettel arra, hogyan befolyásolná a küzdelmet egy kormánypárti induló ringbeszállása. Az természetesen biztosra vehető, hogy a Fidesz-KDNP állít jelöltet Budapesten, az viszont érdekes és vizsgálatra érdemes, hogy mely jelöltektől veheti el a legtöbb szavazatot egy kormánypárti főpolgármester-aspiráns.

EREDMÉNYEK

Ismerve a Budapesten korábban készült hasonló kutatások eredményeit nem meglepő, hogy a bizonytalanok aránya a fővárosban jóval alatta marad az országos átlagnak, mindössze 11%. A budapestiek politikailag jóval aktívabbak, elkötelezettebbek, ez azonban nem jelenti azt, hogy az országos felmérésekhez képest alapvetően el térő sorrend látszana kialakulni a pártok fővárosi rangsorában. Budapesten is a Fidesz-KDNP a legnagyobb támogatottságú párt, 26%-os támogatottsággal a teljes népesség, és 30%-os támogatottsággal a pártválasztók körében, második helyen pedig a Demokratikus Koalíció áll 15, illetve 17%-kal. Az viszont már látványos különbség az országos kutatásokhoz képest, hogy a Mi Hazánk helyett a MKKP szerepel a harmadik helyen (12, illetve 13%-kal a teljes népesség, illetve a pártválasztók körében), míg a szélsőjobb oldali formáció csak a hatodik a sorban, 5 illetve 6%-os eredménnyel. Az MKKP-t szorosan követi a Momentum 10 illetve 12%-kal, rajtuk kívül pedig csak a Párbeszéd éri el a bejutási küszöböt, 6%-kal a teljes népesség, 7-tel a pártválasztók között.

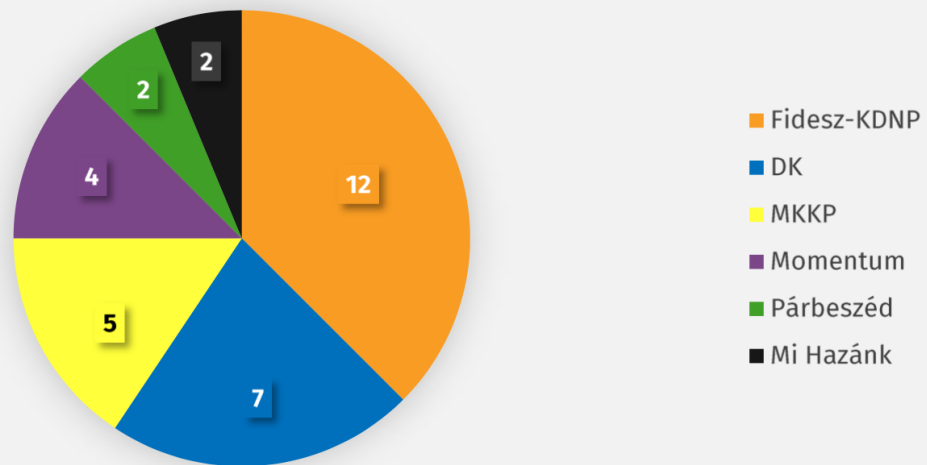
Az MSZP és az LMP támogatottsága szinte teljesen megegyező: 3-3 illetve 4-4% szavazna a fővárosban a két párt listájára, ha önállóan indulnának a választáson. A két párt az 5%-os küszöb határán egyensúlyoz, de a szocialisták esetében érdemes megjegyeznünk, hogy országos szinten nagyobb tartalékaik lehetnek, mint az LMP-nek, így összességében jobbnak tűnik a helyzetük. Bár még mindig hibahatáron belül vannak a bejutási küszöböz képest, a Jobbik (3-3%), a Mindenki Magyarországa Néppárt (2-2%) és a Második Reformkor (2-2%) számára jelenleg igen távolinak tűnik a fővárosi közgyűlés, a Nép Pártjának (1-1%) pedig egyenesen kisebb csodára volna szüksége ahhoz, hogy képviselőt delegálhasson a

testületbe. Az utolsó három helyen álló párt nagy valószínűséggel listát sem fog tudni állítani a fővárosban, hiszen ahhoz vagy egy főpolgármester-jelöltet, vagy három kerületi polgármester-jelöltet kellene indítaniuk, és erre jelenleg nem látszik esély.

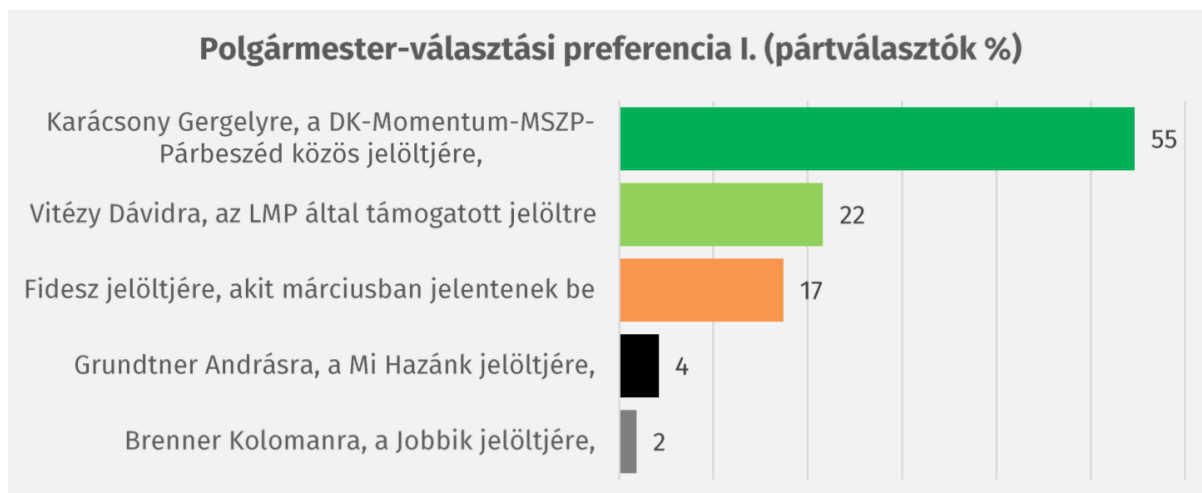
Az ellenzéken belül a legnagyobb eltérés az országos felmérések jellemző számaihoz képest a Mi Hazánk és a Párbeszéd eredményeiben mutatkozik, ami alapján elmondható, hogy a Mi Hazánk az egyik „legvidéki” (a Fidesz-KDNP mellett, amelynek budapesti eredményei szítnén jócskán elmaradnak az országosakétól), a Párbeszéd pedig az egyik „legbudapesti” ellenzéki párt. Az, hogy a szélsőjobb a multikulturális, urbánus, és általában a vidék nagyrésznél jobb egzisztenciális helyzetben lévő Budapesten alulteljesít, megfelel a történelmi trendeknek, így nehezen nevezhető váratlannak. A Párbeszéd helyzete érdekesebb: a párt több mint kétszer olyan jól szerepelt a fővárosban, mint a Republikon Intézet februári országos pártpreferencia-kutatásában, ami – a fővárosáltalános ellenzéki beállítottságán túl – kétféleképpen is magyarázható. Egyrészt a Párbeszéd legismertebb arca Karácsony Gergely, Budapest főpolgármestere, aki évek óta az ellenzék legnépszerűbb politikus, így jelentősen tudja növelni pártja népszerűségét is a fővárosban. Másrészt pedig Karácsony által is generált viszonylag magas támogatottság önmagát erősíti: miután a Párbeszédnek jó esélye mutatkozik akár önállóan is mandátumot szerezni a közgyűlésben, a választók kevésbé gondolják úgy, hogy elvesztegetnék a szavazatukat, ha a pártra voksolnának.

Mandátumok eloszlása a Fővárosi Közgyűlésben

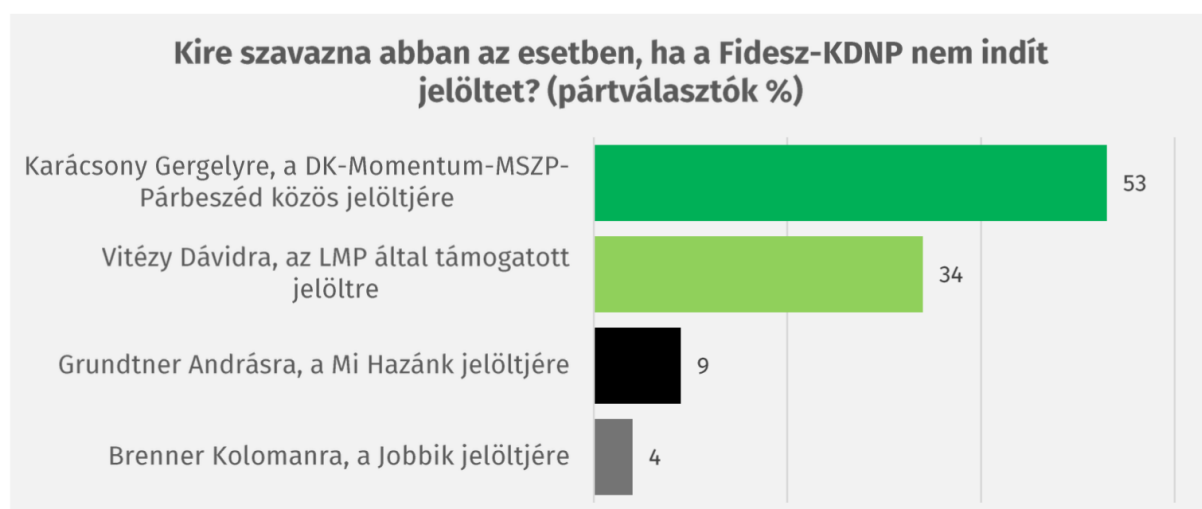

A kutatás eredményei alapján, ha most vasárnap tartanák az önkormányzati választásokat, és minden párt külön listát indítana, hat párt alakíthatna frakciót a Fővárosi Közgyűlésben: a Fidesz-KDNP, a DK, az MKKP, a Momentum, a már említett Párbeszéd és a Mi Hazánk. Bár a legtöbb képviselőt a kormánypártok delegálnák, messze volnának attól, hogy többséget szerezzenek Budapesten, és ami talán még fontosabb: a Mi Hazánk képviselőivel együtt is kisebbségben volnának a közgyűlésben, ami megfosztaná a Mi Hazánkat a től a lehetőségtől, hogy a „mérleg nyelvénként” valós súlyánál nagyobb befolyásra tegyen szert. A fenti helyzetben sokkal inkább az MKKP okozhatja a 2022-es ellenzéki együttműködés három bejutó pártja számára: a Kutyapárt a harmadik legnagyobb frakcióval rendelkezne a fővárosban, így számos esetben szükség volna a képviselőik szavazataira. Az MKKP azonban nem része a „hagyományos” fővárosi ellenzéknek, hiányoznak az elmúlt évek közös tapasztalatai, ráadásul az MKKP kiszámíthatatlansága igencsak megnehezítheti bevonásukat a döntéshozatalba.

Az ellenzék számára jó hír, hogy az adatok alapján úgy fest, Karácsony Gergely nagyon magabiztosan vezet Budapesten és nem kell aggódnia sem a Fidesz jelöltje, sem Vitézy Dávid miatt – igaz, ebbe a kérdésben a felmérés eredményei valamelyest csalókák, amit bele kell kalkulálni a következtetéseinkbe is. Mivel a Fidesz-KDNP még mindig nem jelentette be, kit indít a főpolgármesteri posztért, a kutatásunkban név nélkül kérdeztünk rá a kormánypárti jelölt támogatottságára, ez pedig jó eséllyel rosszabb eredményt hozott a számára, mintha egy ismert, hivatalosan is bejelentett, hús-vér jelölt helyzetét vizsgáltuk volna.

Vitézy Dávid esetében érdekes módon fordított a helyzet, hiszen ő maga ismert ugyan, de egyelőre nem biztos, hogy el fog indulni a választáson, és azt sem tudhatjuk, hogy ha végül elindul, akkor kinek a jelöltjeként – bár a legvalószínűbb forgatókönyvnek jelenleg az tűnik, hogy az LMP főpolgármester-jelöltje lesz. A körülmények természetesen Vitézy alulmérését is okozhatják, hiszen kevésbé tűnik Karácsony valódi kihívójának, amíg senki sem hivatkozik rá jelöltként, amíg nem tűnik fel kapmányeseményeken, amíg nem teszi egyértelművé, hogy ambicionálja a főpolgármesteri széket. Mindezekkel együtt Karácsony fölénye tetemesnek mondható.

A fenti két ábra adatait összehasonlítva érdekes következtetésekre juthatunk a tekintetbe, hogy mely pártok jelöltjeinek szavazói között mutatkozik valamelyes átfedés. Kormánypárti jelölt hiányában Karácsony Gergely 53, Vitézy Dávid 34, Grundtner András 9, Brenner Koloman pedig 4%-át szerezné meg a fővárosi szavazatoknak. Ha azonban a Fidesz-KDNP

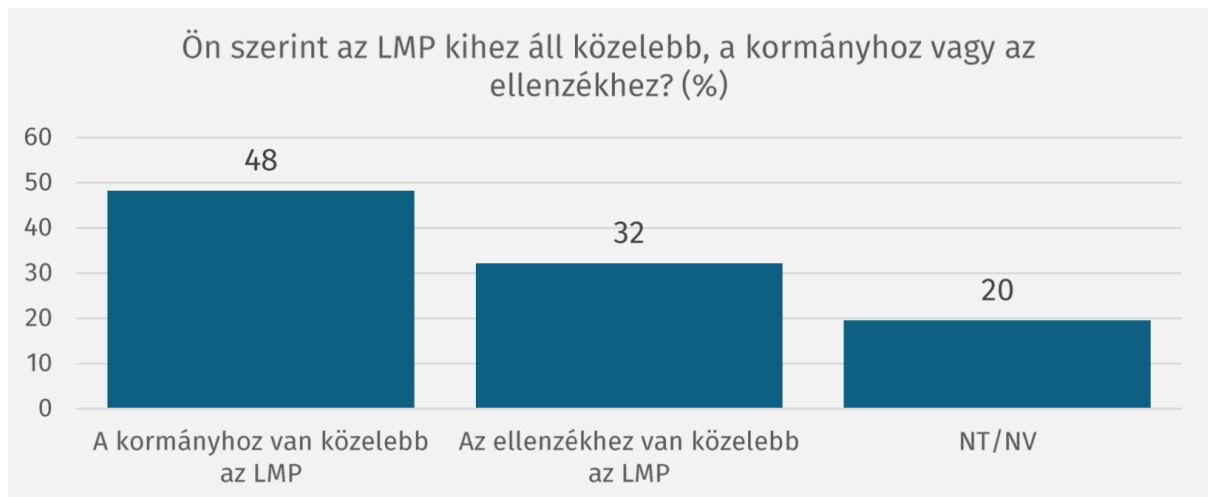
jelöltet állít Budapesten (ahogyan minden bizonnyal rövidesen fog is), akkor Karácsony 55, Vitézy 22, Grundtner 4, Brenner pedig 2%-ot kapna a fideszes induló 17%-ával szemben. Tehát amíg a jelenlegi főpolgármester minimálisan akár még jobban is szerepelhet ha van kormánypárti jelölt, hiszen az ellenzéki szavazók egy része a Fidessel szemben könnyebben mobilizálódik, az összes többi főpolgármester-aspiráns szavazatokat veszíthet ugyanabban a helyzetben.

Brenner Koloman szavazóinak egy részéről elképzelhető, hogy a kormánypártok jelöltjével szemben Karácsony mögé állnak be, bár már eltelt két év az országgyűlési választások óta, bizonyára akadnak Jobbik szavazók, akik nem felejtették el, hogy nem is olyan rég még egy olyan pártszövetséget támogattak, amelynek kis híján Karácsony lett a miniszterelnök-jelöltje; a Fidesz-KDNP jelöltjével szemben Karácsonyt támogatni nem tűnik elképzelhetetlennek számukra.

Grundtner András potenciális szavazóinak akár a fele is átpártolhat egy kormánypárti jelölthöz: a Fidesz és a Mi Hazánk közti rés közel sem átugorhatatlan, ráadásul a Karácsony évek óta támadó fideszes hangok gyakran épp a budapesti közállapotok tematikája mentén kritizálják a főpolgármestert, amelyek nagyon jól rezonálnak a MI Hazánk rendpárti szavazói között is.

Különösen figyelemre méltó, hogy Vitézy Dávid 12 százalékponttal gyengébb eredményre számíthatna, ha kormánypárti versenytársa is akadna, mint ha nem. Ebből az a következtetés vonható le, hogy Vitézy nagyszámú fideszes szavazó „B-opciója” volna arra az esetre, ha a kormánypártok nem indítanának jelöltet, és még úgyis hajlandóak volnának a volt közlekedési államtitkárt és BKK vezért támogatni, hogy egy ellenzéki párt jelöltjeként szerepel a szavazólapon.

Miután az LMP az utóbbi hónapokban látványosan eltávolodott korábbi ellenzéki szövetségeseitől, kutatásunkban arra is rákérdeztünk, a kormányhoz, vagy az ellenzékhez áll-e közelebb Ungár Péter pártja a fővárosi választók szerint.

Az eredmények alapján jelentős, 16 százalékpontos többségben vannak azok, akik szerint jelenleg az LMP és a kormány közti távolság kisebb, mint az LMP és az ellenzés többi pártja közötti. Hogy e mögött a percepció mögött elsősorban az áll-e, hogy az LMP a Fideszhez szorosan kötődő Vitézy Dávidot készül indítani Budapesten, ráadásul a négy ellenzéki párt által közösen támogatott Karácsony Gergellyel szemben, vagy az, hogy az utóbbi időben a párt igen erősen kritizálja egykori szövetségeseit, a felmérésből nem derül ki, de a legvalószínűbb az, hogy a két tényező egyszerre, egymást erősítve alakítja a választók pártról alkotott képét.

Politikai helyzet az ellenzéki vezetésű budapesti kerületekben

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

- A régi-új budapesti választási rendszer miatt a kerületi polgármesterválasztásoknak nem lesz közvetlen hatása a Fővárosi Közgyűlés összetételére, de az ellenzéki pártok számára létkérdés a minél jobb budapesti szereplés.
- A 2019-ben az ellenzék által megnyert kerületek közül az I. kerület megtartása lesz a legnehezebb.
- A 2019-ben győztes polgármesterek közül csak az újpesti Déri Tibor nem lesz biztosan jelölt, ő ugyanis már korábban bejelentette, hogy nem kíván indulni.
- Zuglót 2002-ben egyszer már elvesztette az ellenzék, amikor a hivatalban lévő polgármesterre a szövetséges párt indított jelöltet, megegyezés hiányában ez most megismétlődhet.
- Ferencvárosban kaotikussá vált az ellenzék helyzete, itt a Baranyi Krisztina jelölése még a frissen létrejött DK-MSZP-Párbeszéd szövetséget is megosztotta.
- A legtöbb hivatalban lévő polgármester bízhat az újrázásban.

BEVEZETÉS

2019 októberében az ellenzék rég nem látott sikert ért el az önkormányzati választásokon. A közösen induló ellenzéki pártok a legnagyobb győzelmet Budapesten aratták: Karácsony Gergely lett a főpolgármester és 14 kerületnek lett ellenzéki polgármestere, így a Fővárosi Közgyűlés is ellenzéki többségű lett. Az ellenzéki pártok a 2022. évi országgyűlési választáson is jól szerepeltek Budapesten, a 18 fővárosi egyéni választókerületből 17-ben született ellenzéki győzelem. Noha az elmúlt évek választási eredményeinek tükrében az ellenzék számára a budapesti győzelem alapvető fontosságú, azonban a 2022-es parlamenti választás utáni kerületi időközi választások eredménye azt mutatja, hogy a választás még a fővárosban sem tekinthető lefutottnak. Az alábbi elemzésben azt vizsgáljuk, hogy a jelenleg ellenzéki vezetésű kerületekben milyen politikai változások zajlottak és zajlanak jelenleg is, amelyek alapvetően befolyásolhatják a júniusi önkormányzati választás eredményét. Ugyan a fővárosi választási rendszer visszaváltoztatásával a Fővárosi Közgyűlés tagjait ismét listás rendszerben választjuk, így a kerületi polgármesterválasztások közvetlenül nem lesznek hatással a közgyűlés összetételére, politikai tekintetben azonban nagyon is fontos az ellenzéki pártok számára, hogy meg tudják-e tartani a 2019-ben megszerzett pozícióikat.

I. kerület

2019-ben a párbeszédese V. Naszályi Márta meglepetésre győzte le a budavári kerületet 21 évig vezető Nagy Gábor Tamás fideszes polgármestert. Az ellenzék pártjai a képviselő-testületben is többséget szereztek, két volt jobbkios képviselő kiválásával azonban a többség minimálisra olvadt. 2022-ben a kerület momentumos alpolgármestere, Gelencsér Ferenc országgyűlési képviselő (és a Momentum elnöke) lett, a képviselői helyére kiírt időközi választáson azonban a Fidesz jelöltje, Fazekas Csilla nyert, így a testületben megszűnt az ellenzéki többség. A többségbe került jobboldal fegyelmi eljárásban marasztalta el a polgármestert, akinek a fizetését is csökkentették. Tekintettel arra, hogy a hagyományosan jobboldalinak tartott kerületben V. Naszályi Márta 2019-ben kevesebb mint egy százaléknyi előnnyel győzött, Budavár az ellenzék számára a legnehezebben megtartható kerületek közé tartozik.

II. kerület

Az MSZP-s Órsi Gergely 2019-ben magabiztos, 5,3 százalékos előnnyel győzte le a II. kerületet 2006 óta vezető fideszes Láng Zsoltot. Órsinek 2024-ben jó esélye van az újrázásra, amit az is jelez, hogy a Fidesz a II. kerületben nem valamely ismert politikusát, esetleg a korábbi polgármestert indítja a júniusi választáson, hanem Dombi Rudolf olimpiai bajnok kajakozót. A kerület politikai erőviszonyait jellemzi, hogy a kerületi időközi választások közül a II. kerületben akkor is az ellenzék jelöltje, a DK-s Nagy Eszter győzött, amikor a legtöbb kerületben a fideszes jelölt nyert.

III. kerület

Budapest III. kerületében 1990 óta először győzött baloldali polgármesterjelölt 2019-ben. Az akkor még szocialista Kiss László a kerületet 2006 óta irányító Bús Balázs fideszes polgármestert győzte le minimális, 0,8 százalékos előnnyel. Kiss László röviddel az önkormányzati választás után bejelentette, hogy átlép a DK-ba. Az ellenzék közös jelöltjeként Kiss úgy is győzni tudott, hogy a 2014-es választás eredményéhez képest Bús Balázs is több mint háromezer szavazattal többet kapott.

A kormánypártok számára láthatóan fontos Óbuda-Békásmegyer vezetésének visszaszerzése, a Fidesz ugyanis ismét Bús Balázst indítja 2024-ben. Az ellenzék számára bizakodásra ad okot, hogy a 2022-es országgyűlési választáson Szabó Tímea magabiztos

főlényyel győzte le Bús Balázst, aki akkor a Fidesz országgyűlésképviselő-jelöltje volt a III. kerületben.

IV. kerület

Újpesten biztosan nem a 2019-ben győztes polgármester indul újra 2024-ben, a momentumosként győztes Déri Tibor ugyanis szokatlanul korán, 2022 szeptemberében bejelentette, hogy nem indul újra a polgármesterségért. Déri Tibor 2019-ben a kerületet két cikluson át irányító fideszes Wintermantel Zsoltot győzte le a választáson. Déri a bejelentését követően kilépett a Momentumtól és bár a pártba nem lépett be, de csatlakozott a DK fővárosi frakciójához. Az ellenzék 2024 júniusában a kerület jelenlegi alpolgármesterét, Trippon Norbertet indítja a választáson, aki 2010-ben és 2014-ben még az MSZP jelöltjeként indult Újpesten, mindkét alkalommal sikertelenül. Tekintettel arra, hogy a DK és a Momentum megállapodott az indításában, Trippon Norbertnek – immár a DK jelöltjeként – ezúttal minden korábbinál nagyobb esélye van győzni.

VI. kerület

Déri Tibor újpesti polgármester kilépésével Terézváros maradt a Momentum legfontosabb bázisa Budapesten. Soproni Tamás 2019-ben nagy, csaknem 15 százalékos különbséggel győzte le a fideszes Hassay Zsófiát, aki 2010 óta irányította a VI. kerületet. Soproni Tamásnak az ellenzéki oldalon nincs komoly kihívója, eddig Bálint György volt szocialista képviselő jelentette be indulását immár civil jelöltként, így a jelenlegi polgármester jó esélyekkel indulhat el a júniusi választáson.

VII. kerület

A DK és a Momentum közötti megállapodás eredményeképpen közös ellenzéki jelöltként indulhat az önkormányzati választáson Niedermüller Péter, Erzsébetváros DK-s polgármestere. A DK korábbi európai parlamenti képviselője 2019-ben úgy győzte le a VII. kerületet 2010 óta vezető Vattamány Zsolt fideszes polgármestert, hogy a jelöltek között szerepelt Hunvald György, Erzsébetváros korábbi szocialista polgármestere és Moldován László korábbi LMP-s politikus is. Niedermüller Péter jó eséllyel tarthatja meg a polgármesteri pozícióját a 2024-es választást követően.

VIII. kerület

Az ellenzék 2019-ben némi meglepetésre győzte le a Fideszt Józsefvárosban. A civilként, de a Momentum támogatásával indult korábbi újságíró, Pikó András mintegy 1,2 százalékkal győzte le a fideszes Sára Botondot, aki 2018-ban a parlamentbe távozott Kocsis Mátétól vette át a kerület irányítását. Pikó András korán, már 2022-ben bejelentette újbóli indulását, ebben a DK, a Momentum, az LMP és a Párbeszéd támogatja, az MSZP azonban nem szerepel Pikó támogatói közt, a Jobbik pedig saját jelöltet indít. Pikó fideszes kihívója sajtóhírek szerint Szilágyi Demeter, a korábbi fideszes polgármester, Sára Botond egykori kampányfőnöke lehet.

IX. kerület

Ferencvárosban az elmúlt hetekben kaotikussá vált a korábban sem épp tiszta ellenzéki helyzet és még szűk két hónappal a választás előtt sem egyértelmű, hogy pontosan mely szervezetek állnak Baranyi Krisztina polgármester mögött. A független Baranyi 2019-ben előválasztáson nyerte el az ellenzéki polgármesterjelöltséget, majd 18 százalékos fölényrel győzte le a kerületet 2010 óta vezető fideszes Bácskai Jánost. A polgármester már 2022-ben bejelentette újbóli indulását, de nincs mögötte teljes ellenzéki támogatás. Baranyi ezúttal egy erre a célra létrehozott egyesület színeiben indul, amely az egyéni választókerületekben is jelölteket állít. Mögötte áll a Momentum, az LMP és a Kétfarkú Kutypárt is, valamint támogatásáról biztosította Karácsony Gergely főpolgármester és a Párbeszéd is. Az DK, az MSZP és a Momentumból kilépett vagy kizárt önkormányzati képviselők viszont Gegesy Ferenc korábbi szabaddemokrata polgármestert indítanak a júniusi választáson.

XI. kerület

A DK-s László Imre 2019-ben magabiztos, 7,3 százalékos fölényrel győzte le Hoffmann Tamás fideszes polgármestert. A Honvédkórház, majd a Szent Imre Kórház korábbi főigazgatója 2022-ben jelentette be, hogy újraindul a polgármesteri székért és a mögötte lévő ellenzéki pártok támogatásával jó esélye is van a folytatásra.

XIII. kerület

A szocialista Tóth József közel 30 éve vezeti Budapest XIII. kerületét. A legutolsó önkormányzati választáson 63,8 százalékkal kapott több szavazatot, mint a kormánypártok jelöltjeként induló Bagdy Gábor korábbi fideszes főpolgármester- helyettes. Tóth József annak ellenére is magabiztosan várhatja a június 9-i választást, hogy az LMP Kanász-Nagy Máté személyében önálló polgármesterjelöltet indít a kerületben.

XIV. kerület

Zugló szocialista polgármestere, Horváth Csaba 2019-ben a főpolgármesterré választott Karácsony Gergelytől vette át a XIV. kerület vezetését. Fideszes ellenfelénél, Rozgonyi Zoltánnál 13,3 százalékkal kapott több szavazatot. A Momentum azonban Rózsa András korábbi alpolgármestert indítaná Zuglóban Hadházy Ákos országgyűlési képviselő és a Várnai László féle Civil Zugló Egyesület támogatásával. A Momentum előválasztáson akart dönteni a polgármesterjelölt személyéről, az MSZP álláspontja szerint azonban előválasztásra ott van szükség, ahol a hivatalban lévő fideszes polgármester kihívóját keresik. Bár a Momentum és a Sudár Orsolyát indító Szikra Mozgalom korábban abban egyezett meg, hogy a polgármester nélkül is megtartják az előválasztást, a Szikra végül beállt a momentumos jelölt mögé. Annak ellenére, hogy Zugló ellenzéki fellegetvárnak tekinthető, a XIV. kerületben nem példátlan, hogy a szövetségesek egymásra indulása miatt elveszítik a kerületet: 2002-ben az akkor három ciklus óta hivatalban lévő szabaddemokrata Kutalikné Kardos Zsuzsanna ellen az MSZP indított jelöltet, így a polgármester a fideszes Rátonyi Gábor lett.

XV. kerület

Cserdiné Németh Angéla 2018-ban civilként, ellenzéki támogatással időközi választáson lett a XV. kerület polgármestere, majd 2019-ben DK-s jelöltként őrizte meg a pozícióját. Ekkor 15,6 százalékkal kapott több szavazatot, mint fideszes kihívója. Cserdiné Németh Angéla 2024-ben várhatóan ismét közös jelöltként indul majd a választáson, így jó esélye van folytatni a polgármesteri munkát.

XVIII. kerület

Pestszentlőrinc-Pestszentimrén Szaniszló Sándor még az MSZP jelöltjeként győzte le a kerületet 2010 óta irányító fideszes Ughy Attilát, röviddel a választás után azonban a DK-hoz csatlakozott. Amennyiben Szaniszló Sándor 2024-ben is az ellenzéki pártok közös jelöltje lesz, jó esélye lesz újrászni, az ellenzék számára azonban figyelmeztető jel, hogy a 2022. évi parlamenti választáson Kunhalmi Ágnes MSZP-társelnök mindössze 1,3 százalékos előnnyel tudta megőrizni képviselői helyét.

XIX. kerület

A szocialista Gajda Péter 2006 óta vezeti Kispestet, a legutóbbi választáson 21,4 százalékkal kapott több szavazatot, mint fideszes kihívója, Dódi Gabriella. Ha 2024-ben is az ellenzék

közös jelöltjeként indul, jó eséllyel megőrizheti polgármesteri pozícióját. Ugyanakkor Gajda a jelenlegi ciklus során rendszeresen került összeütközésbe a helyi Momentummal, amely megnehezítheti az MSZP-s polgármester közös jelölését.

KONKLÚZIÓ

A jelenlegi ellenzéki vezetőségű kerületek többségében az ellenzéki pártok a 2024-es önkormányzati választáson is sikeresek lehetnek, ehhez azonban minél szélesebb körű együttműködés kell a pártok között. Az együttműködést nehezíti, hogy az MSZP-nek és a Momentumnak több kerületben is konfliktusa van, ugyanakkor a DK és a Momentum megállapodása számos kerületben pontot tesz a jelölésekkel kapcsolatos viták végére. A kerületi eredményeket értelemszerűen befolyásolja majd az is, hogy a Fidesz a 2010-ben elvesztett kerületekben ismert, beágyazott jelölteket indít vagy olyan, a párt holdudvarához tartozó külső jelölteket, akinek az esetleges veresége nem okoz jelentős presztízsveszteséget a kormánypárt számára. A 2019-ben az ellenzék számára nehezen megnyert kerületek közül az I. Kerület vezetése a legnehezebben tartható, ahol a jelenlegi polgármester már elvesztette a testületi többségét. Zuglóban pedig megismétlődhet a 2002-es fiaskó, amikor a szövetséges pártok egymásra indulása eredményezett fideszes győzelmet, de hasonló helyzet alakulhat ki Ferencvárosban is, ahol az ellenzék egy része önálló jelöltet indítana a hivatalban lévő polgármesterrel szemben.

Ez a város szereti a kerékpárost

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

BEVEZETÉS

Budapesten az elmúlt években lezajlott egy kisebb kerékpáros forradalom, amiben elengedhetetlen szerepe volt a biciklis infrastruktúra fejlesztésének. A bicikliutak és kerékpárosbarát fejlesztések mellett fontos volt a folyamat során a 2021-ben megújuló MOL Bubi kerékpármegosztó rendszer, ami egy hozzáférhető és olcsó alternatíva lett, elsősorban a belvárosi autós- vagy tömegközlekedés kiváltására. Karácsony Gergely főpolgármester április elején bejelentette a rendszer következő etapját, a 2026-ban elinduló Bubi 3.0-t, ami egy szükséges lépés ahhoz, hogy a Bubi versenyképes és korszerű maradjon az egyre jobban elterjedő mikromobilitási eszközök között.

Az országban persze több településen is működik saját kerékpármegosztó rendszer, mint az esztergomi MV Bike vagy a debreceni Unibike, de egyértelműen a Bubi a legjelentősebb ezek közül, nem csak a biciklik vagy a felhasználók számát, de az utazóközösség diverzitását tekintve is, hisz budapestiek, belföldi vagy külföldi turisták számára ugyanolyan egyszerűen igénybevehető. Pont ezért a Bubit érdemes nemzetközi kontextusba helyezve értékelni és külföldi nagyvárosok kerékpármegosztó rendszereihez hasonlítani. Ezekből pedig az látszik, hogy bár vannak lemaradások és integrálható ötletek, de jó úton halad a Bubi, hogy Közép-Európa példaértékű mikromobilitási szolgáltatásává váljon.

AUSZTRIA MESSZE VAN, DE BÉCSET MÁR LEHAGYTUK

A rendszer egyértelmű előképe a bécsi WienMobil, amit a budapesti rendszer működtetésében is résztvevő Nextbike üzemeltet. A WienMobillra igazából tekinthetünk a bécsi Bubliként is, mert szinte teljesen azonos a két rendszer, mind működési elv, mind méret, mind infrastruktúra szempontjából. Pár éve azonban ez nem így volt, az alapvetően drága és nehezen hozzáférhető Bublik népszerűsége elsikkadt az akkor még Citybike Wien néven futó, már akkor is kiemelkedően olcsónak számító rendszer mellett. A Bubi 2021-es revitalizációja azonban megfordította a trendet, és míg a tavalyi évben a bécsi közkerékpárokat 730 ezer alkalommal bérelték ki, addig a Bubit 3,4 millió hosszabb-rövidebb utazásra vették igénybe. Természetesen nem csak az osztrák példákban lehetett tanulni, a 2026-ra ígért Bubi fejlesztéseken meglátszik a cseh Rekola hatása is a mikromobilitási pontok Bubi állomások közé történő integrációjával.

Aki járt már külföldön és figyelt erre, könnyen észrevehette, hogy a legtöbb városban nem egy kerékpármegosztó rendszer van, hanem több, különböző modellen alapuló szolgáltatás működik párhuzamosan egy adott települést. Van olyan, amit a helyi önkormányzat tart fenn, és vannak olyan rendszerek, ahol a szolgáltatást egy magánvállalat biztosítja. Így a felhasználó szabadon tud válogatni a város saját biciklijei, valamint a Lime, a Tier és más cégek kerékpárjai között. Budapesten nem ez a helyzet, itt Bubi egyeduralom épült ki a kerékpármegosztásban, a mikromobilitási eszközök között is csak az elektromos rollerek tudnak konkurálni a bicikkel. Budapestről tavaly kivonult az utolsó versenytársnak számító Donkey Republic is.

A konkurens biciklimegosztó hiányának oka vélhetően, hogy a Bubi legnagyobb versenyzője (különösen a piaci szolgáltatókkal szemben) a tudatosan alacsony ár, ami által tömegek számára hozzáférhető.

Bár a kerékpárok nehezebbek és nem olyan jók, mint például a Donkey Republic esetében voltak, azonban a Bubit ma is bárki havi 1.000 forintért szinte korlátlanul használhatja. A Bubi árazása nem csak magyar viszonylatban kedvező, de nemzetközi szinten is rendkívül alacsony. Az antwerpeni Velo éves díja 58 euró (hozzávetőleg 23.000 forint), míg a korábban

említett Rekoláért havonta 249 koronát kell fizetni (körülbelül 3.900 forint). Ehhez képest jelenleg a Bubi havonta 1.000, éves bérlet esetében évi 8.500 forintba kerül.

A KÁRPÁTOK KOPPENHÁGÁJA

A tömegkerékpározás nagyvárosi elterjedése kifejezetten infrastruktúraigényes vállalás. Nem elég teleszórni a Budapestet Bubi megállókkal és felfesteni a bicikliutakat, hanem a rendszer tervezése során is már annak kell lebegni az illetékesek szeme előtt, hogy a biciklizés egy versenyképes opció legyen az autóhasználattal szemben. Ez nem azt jelenti, hogy a kerékpározás önmagában ki tudja váltani az autózást, azonban a tömegközlekedéssel vegyesen használva a kerékpározás valódi alternatívát nyújthat. Az elmúlt évek kerékpáros infrastruktúrafejlesztései ebben a szellemben születtek.

Egyrészt a Bubi állomások egyre több közlekedési csomópontot (és környéküket) érnek el, ami jelentősen segíti, hogy aki akarja, az a város belsőbb részeit már kerékpárral is elérheti. A kerékpármegosztó rendszerek sajátja, hogy nem az utazás egészére, csupán egy részére veszik őket igénybe. A BKK állítása szerint is az átlag felhasználók a 30 perces ingyenes utazási keret kevesebb mint felét szokták kitölteni. A legtöbbek tehát a Bubit elsősorban a belső városi közlekedésben használják, jellemzően olyan pontok között, amik nincsenek egymással közvetlen tömegközlekedési összeköttetésben. Másrészt (egyelőre elszórtan, de) elkezdtek megjelenni a P+R parkolók mintájára épített B+R parkolók, amik a saját bicikkelvel közlekedőknek nyújtanak parkolási szolgáltatást, hogy utána metrón vagy villamoson elérhesse a közlekedő az úticélját. Ugyanerre a belvárosban alkalmasak a mikromobilitási pontok, ahol bár leginkább e-rollereket látni, de kialakítása miatt bárki kikötheti a saját kerékpárját is itt.

A biciklimegosztó szolgáltatás minőségének javulása a BKK adatai alapján látványosan korrelál a felhasználók számának növekedésével. A Bubi 2.0 bevezetése előtti olyan évben, amit a rendszer végig kiszolgált, 340.000 bérlet történt, míg a tavalyi évben május és október között minden hónapban ennél többen használták a zöld kerékpárokat. Ez a növekedés nem korlátozódik csak a Bubira, a BKK által kihelyezett mérési pontok adataiból kiderül, hogy 2019 óta (a mérési pontokon legalábbis) jelentősen nőtt a biciklis forgalom (kivételesen ez alól a tavalyi év, idén azonban az első négy hónapban mért adatok ismét növekedést mutatnak).

A kijelölt kerékpárutak is hozzájárulnak ahhoz, hogy egyre többen tekintsenek a biciklire járműként és ne csak egy sporteszközként. A nagykörúti, a Váci vagy Üllői úti biciklisávok

mind hozzájárultak ahhoz, hogy a kerékpározók gyorsan elérhessék a főútvonalakon keresztül úticéljukat, és ne kis, kanyargós mellékutcákon átvezetett, kerékpárosnyomokkal jelzett utakon kelljen lassú tempóban haladva, az út szélén parkoló autók felett folyamatosan át-át pillantgatva lesniük, hogy a következő keresztutcán vajon jön-e egy, az ő útját keresztező SUV.

A pollerekkal lehatárolt biciklisávok pedig kevésbé magabiztos kerékpározóknak, a gyerekeikkel együtt tekerő szülőknak is növelik a biztonságérzetét. Eközben a Lánchíd biciklizhetővé tételével egy fontos összeköttetés született a belső budai és a pesti oldal kerékpárútjai között, így a Margit és a Petőfi híd közötti részekén már nem csak a gyalogosok vagy az autók között szlalomozva lehet áttekerni.

MINDEN BIKIKLIÚT A BELVÁROSBA VEZET

Az természetesen, hogy a belváros kerékpáros úthálózat szempontjából jól lefedett (bár egy majdani, gyalogosbarát pesti rakparton mindenképp érdemes lenne még egy bicikliutat kialakítani), nem jelenti azt, hogy nincs rajta mit fejleszteni. A pollerek adhatnak biztonságérzetet a kerékpárosoknak, de hosszabb távon érdemes lehet egy ennél markánsabb elválasztásban gondolkodni az autós- és a bicikliút viszonyában. Ez nem csak a kocsik és a kerékpárok biztonságosabb térhasználatát tenné lehetővé, de gátat szabhatna annak az egyre terjedő jelenségnek is, hogy csúcsidőben a motorosok a biciklisávokban hajtvá próbálnak az autók elé vágni, ezzel veszélyeztetve a kerékpárosokat. A kerékpárosok elválasztása nem csak az ő, hanem sok esetben a gyalogosok biztonságát is óvna, hisz a biciklisávok sok helyen biciklisnyommá alakulva lényegében a gyalogosokkal teli járdára vezetnek, ez pedig szűk (ám de forgalmas) szakaszokon kifejezetten veszélyes lehet. Jó példa erre a Szabadság és Erzsébet híd közti budai felsőrakpart, ahol a hely szűke miatt se a kerékpárosok nem tudják élvezni a lejtős terepviszony jelentette lendületet, se a gyalogos csoportok a pesti oldal panorámáját, hiszen mindkét csoportnak kiélezetten figyelnie kell a másikra a balesetek elkerülése érdekében.

Nem szabad az úthálózat tervezése során elfelejteni a külvárosokat sem. A főutak mentén kialakított bicikliutak és kerékpársávok egyre kijebb jutnak el a fővárosban, de fontos lenne további fejlesztéseket eszközölni az olyan nagyforgalmú utak esetében is, mint a Szentendrei út, vagy az Üllői és Váci utak külsőbb részei, így hozzájárulva a külső- és peremkerületek biciklistáinak gyors és biztonságos utazásához.

A belvároson kívüli infrastrukturális beruházásoknak azonban nem egyedül a városrészek közötti összeköttetés megteremtésére kell koncentrálni. A posztmodern várostervezés egy alapvetése, hogy a nagyvárosok külsőbb kerületei ne csupán alvótelepüléseként működjenek, hanem saját várossal és a helyieket kiszolgáló funkciókkal rendelkezzenek. Ennek a velejárója pedig, hogy ezek között a pontok között is meg kell teremteni a közlekedési kapcsolatokat, buszútvonalak, járdák és persze bicikliutak segítségével.

Kifejezetten pozitív változás az utóbbi években, hogy egyre több BKK járművön szállítható kerékpár, ami nem csak egy balszerencsésebb defekt esetében jöhet jól, hanem akár egy hirtelen felhőszakadás, esetleg csupán a fáradtság is BKK-ra kényszerítheti a biciklijüket nem szívesen hátrahagyó utazókat. És bár egyelőre csak a régebbi, nem alacsonypadlós villamosokon lehet kerékpárt szállítani, a Közlekedési Központ tavaly év végén már az új

CAF járműveken is tesztelte ennek kivitelezhetőségét. Ezen a területen az igazi áttörés viszont az lenne, ha a metrókra is fel lehetne szállni biciklivel. Bár elsőre elrugaszkodott dolognak hangzik, azonban ez Európa sok városában már bevett gyakorlat, az emberek rutinszerűen viszik magukkal bringájukat a föld alá. Erre több bevett gyakorlat is létezik, az amszterdami metróon például csúcsidőben tilos kerékpárt szállítani (hétköznap reggel hét és kilenc, valamint délután négy és fél hét között), ez azonban az egyetlen megkötés. Prága egy másik megközelítést választott, ott a kerékpárokat egész nap lehet szállítani, viszont annak érdekében, hogy ne okozzon túlzott kényelmetlenséget az utasoknak, ez a lehetőség a szerelvény első és utolsó kocsijára korlátozódik.

BUBI HÁROMPONTNULLA

A nemrég bejelentett Bubi 3.0 rengeteg időszerű újítást ígér, és bár vannak fontos fejlesztések, amik egyelőre nem kerültek szóba, de az irány így is üdvözlendő. Mentségére szóljon a BKK-nak, hogy mivel az új rendszer csupán 2026-tól kezdi meg a működését, ezért a kevésbé "látványos" pontok kidolgozására még van idő, de jó lenne minél előbb tudni, hogy az újonnan bevezetni tervezett elektromos kerékpárok esetében csak a rájuk is érvényes bérlet ára lesz magasabb, vagy a túlhasználati percdíjak is nőni fognak. Fontos kérdés az is, hogy mennyiben fog változni a "sima" kerékpárokra érvényes árszabás. A fent említett elektromos kerékpáron túl egyébként más biciklifajták bevezetését is szóba hozták a Bubi üzemeltetői, például a gyermeküléssel felszerelt Bubiét és a teherbicikliét.

Fontos fejlesztés lesz továbbá, hogy az állomások száma is bővül, mindez ráadásul két különböző módon történik. Egyfelől bevonják a mikromobilitási pontokat, ami már időszerű, hisz a 2021-es revitalizáció óta a kerékpárok lerakásához egyáltalán nem szükségesek a dokkolók, a legújabb állomásokon pedig már nincsenek is ilyenek, így az egyetlen eltérés az új Bubipontok és a mikromobilitási pontok között az állomást jelző tábla megléte.

Másfelől a rendszert az ígéretek szerint kiviszik a 2-es és 3-as metrók végállomásáig, így pedig még több potenciális felhasználóhoz érhet el, a főváros legfrekvenciáltabb pontjain. Ez magában hordoz lehetőségeket és veszélyeket is. Lehetőség, hogy a külvárosi Bubi állomások miatt várhatóan megnő a biciklis forgalom a belváros irányába, ami pedig mozgatórugója lesz a további külvárosi kerékpárosinfrastruktúra-fejlesztéseknek. Így, ha

minden jól alakul, a biciklis úthálózat további bővítésére, új B+R parkolók megjelenésére lehet számítani. A rengeteg új állomás, azonban kihívásokat is jelent. Bárki, aki rendszeresen Bubizik, valószínűleg már belefutott üres állomásokba, esetleg olyanokba, amikben csak nem felvehető biciklik voltak. Bár a 3.0 a kerékpárok számának jelentős növekedését is magával fogja hozni, azonban a sok állomás így is jelentős logisztikai kihívás lehet a BKK-nak, hogy a belvárosban mindig legyen pár perces sétatávra az embertől olyan megálló, ahol van legalább 2-3 igénybevehető bicikli.

Amiről viszont nem esett semmilyen szinten szó, viszont már a még lánykori nevén, Futárként elérhető BudapestGO app esetében is érthetetlen volt, hogy miért nem történik meg a BKK saját alkalmazásába a Bubi hozzáférés integrációja. A téma azért is érdekes, mert a BKK hangsúlyozni szokta, hogy a Bubit és a tömegközlekedést holisztikusan, egy rendszer részeként kell értelmezni, a kettő nem csak megfér egymás mellett, de ki is egészítik egymást. Tovább erősíti ezt, hogy a BudapestGO alkalmazásban az utazástervezésnél nem csak a busz-villamos-metró vonalon tudunk tervezni, de kerékpáros, sőt Bubi + tömegközlekedés útvonalakat is tervezhetünk magunknak, ami figyelembe veszi a leggyorsabb vagy a legbiztonságosabb bicikliutakat. Eközben a dedikált MOL Bubi applikációban ilyen lehetőség nincs, kizárólag jegyet/bérletet lehet vásárolni, valamint a biciklit felvenni. Ezekre talán nem érdemes külön alkalmazást fenntartani, ezeket a funkciókat be lehetne emelni a minden más BKK szolgáltatást tartalmazó BudapestGO-ba. Ennek az optimális hosszútávú kifizetése pedig az lenne, ha a Bubit Budapest bérlettel is használatba lehessen venni.

ELŐRE TEKERÜNK, NEM HÁTRA

Ez azonban valószínűleg senkit nem tart vissza attól, hogy igénybe vegye a Bubit, attól meg különösen nem, hogy kerékpározzon a fővárosban. Elmondható, hogy bár a kerékpározási szokások, a biciklizés funkciójáról való gondolkodás, még nem érte el a világszinten mintának tekintendő országok (Hollandia, Dánia) szintjét, de hála az utóbbi évek átgondolt kerékpárosinfrastruktúra-fejlesztéseinek, egy európai szintű biciklishálózatunk lett, aminek az egyik kulcseleme a Bubi jelentette jóminőségű kerékpármegosztó hálózat (illetve számos, az írás tartalmi korlátai miatt nem megemlített egyéb fejlesztés is, mint a városi ingyenes szerviz- és pumpapontok, valamint a lakótelepeken az utóbbi hónapokban megjelenő kültéri biciklitároló egységek is). Ahogy említettem, a rendszer persze közel se hibátlan, de nem csak magyar, hanem európai viszonylatban is jól működik. A szándék pedig a BKK és a főváros esetében is látszódik arra, hogy a rendszert és a köré épült infrastruktúrákat még

tovább fejlesszék, ezzel hozzáférhetőbbé és kényelmesebbé téve annak használatát. Ha mindenben csak annyira lennének lemaradva a nyugat-európai mintaországoktól, mint a nagyvárosi biciklizésben, valószínűleg nem az uniós rangsorok végén kullognánk.

Verseny Budapestért

*A főpolgármester-jelölti kampányok és a Fővárosi
Közgyűlés lehetséges összetétele*

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

- A három esélyes főpolgármester-jelölt közül Karácsony Gergely újrázására van a legnagyobb esély.
- Szentkirályi Alexandra vagy Vitézy Dávid visszalépése nem biztos, hogy hozzájárulna Karácsony leváltásához.
- A Fővárosi Közgyűlés az új választási rendszer miatt tovább színesedhet, legalább négy, de akár hét lista is bejuthat.
- Bárki is nyerje meg a főpolgármester-választást, a győztesnek komoly kihívás lesz a Közgyűlésben egy stabil koalíciót kiépíteni.
- A koalíciós kényszer miatt számítani lehet a hasonló szakpolitikai elképzeléssel rendelkező Karácsony és Vitézy együttműködésére
- Magyar Péternek deklarált célja, hogy a TISZA Párt a mérleg nyelve lehessen, nélkülük senki ne tudjon közgyűlési többséget teremteni
- A 2024-2029-es ciklusban a döntési folyamatok hosszabbak lesznek, feloldásuk csak kompromisszumokkal lesz lehetséges

BEVEZETÉS

A 2024-es önkormányzati választást Budapesten már év elején is számos konfliktus övezte. A 2019-ben közösen induló ellenzéki pártok több frakcióra szakadtak, és ez több kerületben is heves politikai vitákat szült a jelöltállítás és az együttműködés kapcsán. Az elmúlt fél évben a választási rendszerben történő változtatások, a politika hangulat eltolódása, valamint az új szereplők színrelépése miatt az elmúlt évtizedek legnehezebben megjósolható választása elé nézünk. Hatványozottan igaz ez a fővárosra, ahol még az elmúlt hetekben is érdemi fejlemények történtek a Tisza Párt fővárosi közgyűlési listán való indulásával. A főváros kormányozhatósága szempontjából a két legfontosabb kérdés, hogy ki nyeri a főpolgármester választást, valamint, hogy hogyan fog felépülni a Fővárosi Közgyűlés. Elemzésünk ezt a két témát, tehát a főpolgármester-jelöltek személyét, politikai karakterét és kampányát, valamint a Fővárosi Közgyűlés lehetséges összetételét vizsgálja.

FŐPOLGÁRMESTER-JELÖLTEK

Bár a választáson négy főpolgármester-jelölt indul, elemzésünk csak azzal a hárommal foglalkozik, akiknek támogatottságát a legmagasabbra mérték az elmúlt hónapokban. Egyrészt azért, mert Grundtner András a Mi Hazánk jelöltje, még saját pártja szerint sem esélyes a győzelemre, jelöltsége inkább demonstratív jellegű, másrészt mert a támogatottsága a fővárosiak körében minden mérés szerint meglehetősen alacsony, és lemaradása is jelentős a Karácsony-Vitézy-Szentkirályi hármas bármelyik tagjához képest. Ezen kívül kampányának láthatósága is minimális volt, jelenléte is inkább azt hivatott megmutatni, hogy a Mi Hazánk még az általuk „balliberálisnak” tartott fővárosban is képes főpolgármesterjelöltet állítani, ez pedig lehetővé teszi, hogy saját listát indítsanak a Fővárosi Közgyűlésbe jutáshoz. Éppen ezért elemzésünk tárgya a három esélyesnek tartott jelölt: Karácsony Gergely, Vitézy Dávid és Szentkirályi Alexandra.

Karácsony Gergely

Karácsony, ahogy a 2019-es választási kampány során, úgy jelenleg is a zöldpolitika és a szociális témák iránti elköteleződését hangsúlyozza. Inkumbens jelöltként a városvezetés elmúlt öt évben elért eredményeiről, illetve az azokhoz hasonló szellemben fogant jövőbeni célokról beszél. Megszólalásaiban ki szokta emelni a végéhez közeledő ciklus nehézségeit – a hivatalba lépése után pár hónappal kitörő COVID-19 járvány, az Oroszország ukrajnai háborúja nyomán kialakuló energiaválság és a jelentős kormányzati forráselvonások – illetve azt, hogy a főváros eközben meg tudta őrizni működőképességét, és egy komoly kihívásokkal terhelt időszakban is megvalósultak jelentős beruházások, mint például a Lánchíd felújítása vagy a M3-as metró felújításának befejezése és teljeskörű akadálymentesítése. Plusz 5 év Budapestnek című pontos programjában fontos szerepet kap a lakhatási (és hozzá kapcsolódó) költségek mérséklése, a közösségi közlekedés fejlesztése, valamint a város természeti környezetének a javítása, programjának pedig a deklarált célja, hogy 5 évvel növelje a fővárosi lakosok születéskor várható átlagélettartamát.

A saját politikai karakterének építésén túl fontos lehet megvizsgálni ellenfeleivel való kapcsolatát. Ezt azért is nála érdemes megtenni elsősorban, mert Szentkirályi Alexandra és Vitézy Dávid között szinte egyáltalán nincs semmilyen érdemi interakció – legyenek azok a másik felé irányuló kritikák vagy bármilyen nemű reflexió a másik kampánytevékenységére,

politikai előéletére. Mind Szentkirályi, mind Karácsony a már megszokott fideszes és ellenzéki toposzokat veszi elő a másik ellen. Szentkirályi a főpolgármestert Gyurcsány Ferenc emberének nevezi, a főpolgármester-jelölti vitákat is azzal üti el, hogy ő Gyurcsány Ferencsel hajlandó vitázni, akit Budapest igazi vezetőjének tart. Eközben Karácsony neki az érdemleges Budapest-vízió hiányát, pártja főváros-ellenességét rója fel.

Ennél jóval komplexebb és ambivalensebb a Vitézy Dáviddal való kapcsolata. Vitézy Dávid az ötödik Orbán-kormány közlekedési államtitkára volt, korábban pedig Tarlós István első főpolgármesteri ciklusa alatt a BKK vezérigazgatója. Karácsony Gergely ez alapján már a kampány elején kijelentette, hogy Vitézyt a Fidesz jelöltjének tartja, és valószínűsítette, hogy a kampány végén Szentkirályi Alexandra vagy Vitézy Dávid vissza fog lépni a másik javára. Karácsony a kormánypárti kötődésein túl szakmai múltjával is támadja Vitézyt, hangsúlyozva, hogy a fideszes városvezetés alatt működő BKK az M3-as metró szerelvényeinek teljeskörű cseréje helyett végül az orosz gyártó általi felújítás mellett döntött, ahogy Vitézyt teszi felelőssé a meghíúsult e-jegy rendszerre feleslegesen kiadott milliárdokért is. Eközben Vitézy Dávid a jelenlegi főpolgármestert egyes ígéretei be nem tartása miatt kéri számon, valamint azért, mert szerinte Karácsony Gergely a főpolgármesteri pozícióra csak ugródeszkeként tekint a miniszterelnökké váláshoz. Vitézy szerint Karácsony olyan fejlesztések megvalósításával maradt adós, amiket nem lehet magyarázni a kormányzati forráselvonásokkal.

Vitézy és Karácsony kapcsolata a kommunikációs panelek szintjén ellenséges, azonban mindketten nyíltan beszélnek a bizonyos feltételek mellett potenciálisan megvalósuló együttműködésükről. Ennek az is az oka, hogy a két jelölt politikai víziójában hiába vannak eltérések, de mindkettőjük programjának homlokterében olyan elemek állnak, mint a tömegközlekedés fejlesztése, a város zöldítése és a lakhatási válság enyhítése. A szakpolitikai hasonlóságok ebből kifolyólag kényszerű szövetségeket szülhetnek. Ahogy a Republikon Intézet májusi Budapest-kutatásában is bemutattuk¹, Karácsony Gergely támogatottsága a pártválasztók körében jelentősen meghaladja a másik két jelöltét, így nagy esélye van, hogy újrázzon. Ennek kapcsán az elmúlt hetekben már Vitézy és Karácsony is beszélt arról, hogy adott esetben el tudják képzelni azt, hogy az Vitézy Dáviddal Budapestért Egyesület és az LMP közös jelöltje az új ciklusban főpolgármester-helyettesként funkcionáljon Karácsony mellett. Ezt persze mindkét jelölt bizonyos feltételekhez köti, de ritka két rivális között a kampány alatt ilyen szintű közeledés.

¹ http://republikon.hu/media/143577/240522Ri_elemzes_fopolgarmester.pdf

Szentkirályi Alexandra

A korábbi kormányzóvivőt a Fidesz budapesti választmánya már március közepén felkérte a jelöltség elvállalására, de formálisan az országos választmány csak április elején szentesítette ezt a döntést. Szentkirályi bejelentése előtt sokáig bizonytalanság volt a kormánypártok jelöltjét illetően, ami arra enged következtetni, hogy a Fideszben hiány van a jól felépített fővárosi politikusokból. Korábban karakteres Budapest-politikusként építették Vitézy Dávidot mint közlekedési államtitkárt, illetve az azóta már megszűnt Budapest Fejlesztési Központ vezetőjét, valamint Fürjes Balázst mint Budapest és a fővárosi agglomeráció fejlesztéséért felelős államtitkárt. A Lázár János névvel fémjelezett, a főváros-vidék szembenállást élező politika azonban az ő perifériaára szorulásukat okozta, Fürjes azóta a NOB tagja és nem foglalkozik budapesti kérdésekkel, Vitézy pedig lemondott államtitkári pozíciójáról.

Ez a hiátus és a párt 2019 óta megerősödött Budapest-ellenessége valószínűleg nem elválasztható egymástól. Míg Lázár János a kormány egyik fontosabb minisztereként gyakran alkot vidék-főváros viszonylatban pozitív-negatív értékpárokat és sorra állítja le a kormány budapesti beruházásait, addig egy potenciális főpolgármesternek elsősorban a város érdekeit kell képviselni, csak hogy a Fidesznek érezhetően nehéz ezt az ellentmondást rendezni.

Szentkirályi személye végül egy racionális választás volt a Fidesz részéről. A vizsgált jelöltek közül mindegyik 50 év alatt van, de 36 éves korával Szentkirályi a legfiatalabb közülük, ráadásul vetélytársaival ellentétben nő, ami segíthet eltolni magától a kormánypártokkal gyakran azonosított, idős férfi politikus sztereotípiát. Ezen kívül korábbi kormányzóvivőként egy viszonylag ismert arcra van szó, aki 2014-2019 között Budapest főpolgármester-helyettese is volt Tarlós István mellett, így kiemelhetik várospolitikai tapasztalatát is. Szentkirályival valószínűleg hosszú távra tervez a Fidesz a fővárosban, áprilisban megválasztották a párt budapesti elnökének is, ahogy a Fővárosi Közgyűlésbe is nagyrészt új embereket küldenek majd. Ebből azt lehet kiolvasni, hogy a Fidesz újjá akarja építeni a Budapesten megtépázott renoméját, és ennek a folyamatnak a levezénylésére Szentkirályi a kiszemelt.

Szentkirályi kampánya hasonló az öt évvel ezelőtti fideszes kampányhoz, Karácsony Gergely alkalmatlan, gyenge városvezetőként való feltüntetése a célja. A regnáló főpolgármestert Gyurcsány Ferenc embereként mutatja be, aki érdemi döntéseket nem tud hozni a DK elnökének jóváhagyása nélkül, és az általa kormányzott városban fejtelenség uralkodik.

Szentkirályi a kampányában úgy mutatja be Budapestet, mint egy várost, ahol a koncepciótlan kerékpáros fejlesztések és az autósüldözés a forgalmi dugók növekedését okozták. Magát egy a helyzetet megoldani akaró rendpárti politikusként tünteti fel, aki ha kell, saját kezűleg kaszálja le a Karácsony által parlagon hagyott gazos területeket. Ezek mellett kampányában arról is nyíltan kommunikálnak, hogy a Lázár vezette Építési és Közlekedési Minisztérium több fővárosi beruházást támogatna Szentkirályi győzelme esetén.

Vitézy Dávid

Vitézy Dávid magát harmadikutas, apolitikus, technokrata jelöltként mutatja be, akinek a főváros (és különösen a fővárosi közlekedés) a szenvedélye, politikai szerepet ennek dacára azért vállal, hogy hozzájárulhasson Budapest fejlődéséhez. „Pártpolitikai csatatér helyett valódi városfejlesztést!” kampányszlogenje is a róla korábban kialakult szakértői arcél megerősítését hangsúlyozza. Ezt az képet tovább erősíti 101 pontból álló programja, valamint hogy egyesülete jelöltjei jellemzően urbanisták, a kulturális szféra szereplői vagy üzletemberek. A politikától teljesen független képet viszont gyengíti, hogy Vitézy a saját civil szervezete mellett az LMP jelöltje is. Az LMP öt éve még Karácsonyt támogatta főpolgármester-, 2021-ben pedig miniszterelnök jelöltként, a pártnak azonban azóta elmérgesedett a viszonya korábbi politikusával. Karácsony Gergely és Ungár Péter LMP elnök nyíltan támadja egymást a kampányban, Ungár sokszor sokkal élesebb kritikát fogalmaz meg Karácsonnyal kapcsolatban, mint Vitézy, ezek a támadások viszont inkább politikai, mintsem urbanisztikai-városmenedzsmenti alapon történnek.

Vitézy Dávid programjának homlokterében Karácsony Gergelyéhez hasonló témák állnak, a városról alkotott szakpolitikai elképzeléseik is hasonlóak. Magát a főpolgármestertől a már korábban említett szakértői szereppel, illetve annak súlykolásával próbálja differenciálni, hogy ő a „körúton kívüli Budapestet” is képviselni akarja, ennek a kommunikációs panelnek hangsúlyos eleme, hogy ellenzi a Clark Ádám tér átépítését, a forrásokat inkább a külvárosi csomópontok fejlesztésére használná fel. Másik hangsúlyos eleme a kampányának, hogy magát próbálja az egyetlen esélyes kihívóként feltüntetni, ami a kampány elején egy megalapozottabb állítás volt, mostanra viszont Szentkirályi Alexandra támogatottság már megközelíti Vitézy Dávidét (a Republikon Intézet májusi kutatása szerint a volt államtitkár már el is maradt a Fidesz jelöltjétől). Az esélyes kihívó toposzának a része az is, hogy Karácsony Gergely utóbbi időben bejelentett intézkedéseit úgy kommunikálja, hogy a főpolgármester az ő általa jelentett politikai nyomás hatására valósította meg őket.

Visszalépések

Azt, hogy Vitézy vagy Szentkirályi vissza fog lépni a másik javára elsőként Karácsony vetette fel, és sokáig úgy is tűnt, hogy ez egy kampányeszköz, amivel saját magát jelöli meg az egyetlen nem fideszes jelöltként. Csakhogy a választást megelőző pár hétben, ahogy Szentkirályi támogatottsága meghaladta Vitézyét, újból megjelentek a visszalépést sejtető hangok, ezúttal már nem csak Karácsony irányából. A jelöltek visszaléptetését bár maguk nem ismerik el, ámde a Fidesz nem cáfolja (és meg sem erősíti) azt, hogy az utolsó pillanatban visszaléptetnék a korábbi kormányzóvivőt Vitézy Dávid javára.

Szentkirályi visszalépése a Fidesznek komoly presztízsveszteséget jelentene. Nem csak azért, mert a budapesti Fideszt teljes egészében alá szervezték újra, hanem azért is, mert a párt utoljára 1998-ban állított saját főpolgármester-jelöltet Latorcai János képében, azóta Schmitt Pál és Tarlós István is a Fidesz által támogatott, de kívülálló jelöltként indultak, hisz a választások idején egyikük sem volt a Fidesz tagja (Schmitt később belépett, Tarlós nem). Szentkirályi a Fidesz első saját budapesti jelöltje 26 éve, amennyiben tehát a nem is független, hanem más párt által indított Vitézy javára hátra lépne, úgy az a Fidesz tekintélyének jelentős kárt okozna. Nem utolsó sorban praktikus okokból is visszás lépés lenne, hisz ez azt jelentené, hogy Vitézy lesz a Fidesz jelöltje, ami elriaszthatja Vitézy azon szavazóit, akik mind a Fidesztől, mind a baloldali összefogástól egyformán távol akarják tartani magukat.

Vitézy visszalépése ennél is kevésbé esélyes forgatókönyv. Amennyiben lemondana jelöltségéről Szentkirályi Alexandra javára, úgy nem csak az LMP számára teremtene egy kellemetlen helyzetet, hanem a saját független profilját is teljesen lerombolná, hiszen igazolná Karácsony vádjait, miszerint a Fidesz mozgatta. Ez ráadásul a kormánypártoknak is kontraproduktív lenne, mert vélhetően Karácsony még könnyebben tudná mobilizálni saját szavazóit azzal, hogy végül ebben a kérdésben neki lett igaza. Az, hogy Vitézy szavazói egy az egyben átmennének Szentkirályihoz nem valószínű, lévén programja sokkal közelebb áll Karácsony Gergelyéhez, mintsem a volt kormányzóvivőéhez. Emiatt még az is előfordulhatna, hogy Vitézy visszalépése növelné Karácsony előnyét.

FŐPOLGÁRMESTER-JELÖLTEK

A város hatékony kormányzásához nem elég az egyik jelöltnek a főpolgármesteri címet elnyerni, de meg kell maga mögött teremtenie a közgyűlési többséget is, hisz a 33 képviselőből csupán egy a főpolgármester. A tavaly módosított választási szabályok szerint

a maradék 32 képviselői helyről listás szavazáson dönthetnek a budapestiek. Mivel a listás szavazás arányos, ráadásul az országgyűlési választással ellentétben több jelölőszervezet közös indulása esetén is 5 százalék az elérendő küszöb, ezért nagy esély van rá, hogy a jelenleginél színesebb Fővárosi Közgyűlés jöjjön létre. Természetesen így sem valószínű, hogy minden párt és szervezet be fog jutni, az elmúlt hónapokban mért társadalmi támogatottságok alapján erre reális esélye a következő listáknak van:

- DK-MSZP-Párbeszéd
- Fidesz-KDNP
- Mi Hazánk
- MKKP
- Momentum
- TISZA Párt
- Vitézy Dáviddal Budapestért – LMP

2024 turbulens év a magyar politikában, és különösen igaz ez a fővárosra. Új szövetségek alakultak, ugyanakkor bizonyos korábbi együttműködések annyira megromlottak, hogy a felek egymás ellen indulnak. Eközben több új, magas népszerűségű szereplő színre lépett, más pártok támogatottsága pedig hol kilőtt, hol bezuhant. Emiatt nehéz pontosan megbecsülni, hogy a 32 képviselői szék miként fog megoszlanı az indulók között, és az is lehetséges, hogy az országos felmérések alapján 5 százalék közelében mozgó pártok (Mi Hazánk, MKKP, Momentum) közül egy vagy több is a küszöb alatti eredményt ér el, és így nem tud képviselőt delegálni a Közgyűlésbe. Az szinte biztosan kijelenthető, hogy nem várható olyan scenárió, amiben bármelyik lista egyedül meg tudná szerezni a képviselői helyek többségét. Emiatt koalíciókényszerre lehet számítani, bárki is nyerje el a főpolgármesteri címet. Így érdemes áttekinteni, hogy mely jelölt mely pártok támogatására számíthat a főváros kormányzásában.

Szentkirályi Alexandra maga mögött tudhatja a Fidesz listáját, ami az ellenzéki pártok megosztottsága miatt jó eséllyel indul arra, hogy a legtöbb voksot szerezze meg a közgyűlési választáson. Az viszont valószínűtlen, hogy egyedül a listás szavazatok több mint felét megszerezzék a kormánypártok jelöltjei, hisz a Fidesz Budapesten gyengébben szokott szerepelni, mint országosan. Ugyanez igaz a Mi Hazánkra is, az egyetlen pártra, ami jelenlegi ismereteink alapján potenciális együttműködő partnere lehet a Fidesznek. A két jobboldali párt ennek ellenére együtt sem valószínű, hogy többséget tud teremteni a Közgyűlésben,

hisz a Mi Hazánk országos támogatottsága az elmúlt hónapokban csökkenésnek indult, és a hagyományosan kevésbé jobboldali fővárosban könnyen az 5 százalékos küszöb alá csúszhatnak. Valószínűleg tehát a kormánypártok még Szentkirályi Alexandra győzelme esetén se tudnának mögötte kormányzóképes stabil többséget teremteni a fővárosban, legfeljebb ügyek mentén tudnának együttműködni más pártokkal, de ez a Fideszt adott esetben olyan kompromisszumok megkötésére kényszeríthetné, ami befolyásolná a pártról kialakult potens kormányzóerő képét.

Karácsony Gergely a DK-MSZP-Párbeszéd lista jelöltjeként az ő támogatásukra számíthatna, illetve a külön listát állító, de főpolgármester-jelöltként deklarálta Karácsonyt támogató Momentuméra. A Momentum utóbbi időben tapasztalt gyengülése miatt náluk is fennáll az esélye annak, hogy kiesnek a Közgyűlésből (azonban a radikális jobboldali párttal szemben a liberális Momentum erősebb Budapesten, mint országosan). Amennyiben sikerül is bent maradnia, vélhetően velük sem lesz meg a baloldali összefogás többsége, és ez még akkor is bizonytalan, ha sikerül maguk mellé állítani a hozzájuk világszerte közelebb álló, de az ellenzéki együttműködésektől tudatosan távolmaradó Kutyapártot (akik országos támogatottsága szintén megcsúszta az utóbbi néhány hónapot).

A Vitézy Dáviddal Budapestért és az LMP közös listája Karácsonyhoz hasonló problémával nézhet szembe, akkor is, ha a volt BKK vezérigazgató megnyerné a főpolgármesteri választást. Bár Vitézy a kampány során tudatosan egy, a Kutyapárt számára elfogadható jelöltként építette magát (nyilvánosan támogatta Kovács Gergely MKKP elnököt a XII. kerületi előválasztáson, egyedüli jelöltként ment el a Kutyapárt újpesti polgármesterjelöltje által szervezett vitára), vélhetően a két lista együtt sem fog tudni többséget szerezni, és ezen valószínűleg az se változtatna érdemben, ha csatlakozna hozzájuk a 2022 óta a baloldali pártoktól nagyobb távolságot tartani kívánó Momentum. Adná még magát, az elemzés elején is felmerült helyzet, hogy Karácsony és Vitézy a hasonló városi és szakpolitikai víziójuk mentén vélhetően könnyebben tudnának kompromisszumosan együttműködni egymással, mint a Fidesszel és a TISZA Párttal. Amennyiben tehát az MKKP és a Momentum is bejut a Közgyűlésbe, és a DK-MSZP-P és a Vitézy-lista erősen szerepel, még talán meg is szerezhetik egy hajszállal a többséget, ami viszont egy nagyon törekeny együttműködést jelentene, így óriási lenne a kompromisszumkészség szerepe. Ez lassú és néha nehézkesnek tűnő kormányzást jelentene, de sok esetben az új szempontok beemelése hosszú távon előnyös lehet a város polgárainak. Mintát adhatna arról, hogy a politika milyen társadalmi csoportok közötti együttműködésekről és ebből következően sokszor kompromisszumokról kellene szólnia, a többség a kisebbségekre kényszerített

véleménye helyett. Ilyen szituációban vélhetően Karácsony Gergely nem mozogna idegenül, hisz neki már a jelenlegi ciklus során is számos párttal és független jelölttel együtt kellett irányítania a fővárost, a vele való közös munkára pedig eddigi nyilatkozata alapján Vitézy Dávid is készen lenne.

A négy párt viszont még lehet, hogy együtt sem éri majd el a többséget a Közgyűlésben. Ennek az az oka, hogy a TISZA Párt bejelentette, hogy listát állít, mandátumot szerző képviselői mindazonáltal csak és kizárólag ügyek mentén lesznek hajlandóak együttműködni bármelyik tömbbel. Az országos mérések alapján Magyar Péter pártja valószínűsíthető, hogy a közgyűlési választáson is erősen szerepelhet, azonban a TISZA esetében még azt sem lehet megítélni, hogy a Budapesten az országos átlaguknál magasabb vagy épp alacsonyabb a párt támogatottsága. Így amennyiben elég jó eredményt érnek el, úgy könnyen előfordulhat, hogy egyik főpolgármester aspiráns sem tud maga mögé többséget teremteni Magyar Péter támogatása nélkül. A TISZA Párt vezetője kijelentette, hogy célja a Fidesz és a DK-MSZP-P listát kooperációra kényszeríteni, ezzel alátámasztva azt az állítását, hogy a két politikai tömb a háttérben szövetkezik. Mindazonáltal a szándékos távolmaradás a döntéshozataltól visszás is lehet a pártnak, így az a legvalószínűbb, hogy saját érdekeik mentén fognak együtt dolgozni a különböző frakciókkal. Potenciális szövetségesük lehet az MKKP, akinek elnökére Magyar Péter is tett korábban pozitív megjegyzést a polgármester-jelöltsége kapcsán, illetve Vitézy Dávid is. Ugyanakkor a volt államtitkárról Magyar korábban egy olyan kérdésre, hogy támogatná-e, mint főpolgármestert, azt válaszolta, hogy Vitézy Dávid fideszes (Vitézy viszont többször kiemelte a kampánya során, hogy szívesen dolgozna együtt Magyar Péterrel).

Elmondható tehát, hogy mindegyik főpolgármester-jelölt és nagy lista számíthat szövetségesekre, de többséget stabilan vélhetően senki nem fog tudni maga mögött kialakítani a Fővárosi Közgyűlésben. Ez az egyes szereplők számára nehézséget teremt majd (hisz minden egyes döntés során el kell végezni a megfelelő politikai munkát, hogy megfelelő támogatottságot építsenek az adott ügy mögé), csak hogy ennek pozitív hozadékai is lehetnek, és hosszú távon elősegítheti a demokratikus gondolkodás terjedését és a kompromisszumokon alapuló kultúra megerősödését. Az elmúlt években ez a folyamat már megkezdődött, és azzal, hogy jó eséllyel egymással nem egyértelműen szövetséges pártoknak kell majd együtt dolgozni, jelentősen fel is erősödhet. Ez pedig a viták mennyiségének aktuális függvényében a döntéshozatal lelassulását fogja eredményezni, így bárki is nyeri majd meg a főpolgármesteri címet, vélhetően támadni fogják a kormányzóképeségét.

Karácsony Gergelyt kihívói több oldalról is támadják. Míg Szentkirályi Alexandra kritikáiban Karácsony Gyurcsány Ferenchez való politikai kötődését hangsúlyozza, addig Vitézy Dávid elsősorban a főpolgármester munkájának szakmai alaposságát kérdőjelezi meg. Ennek dacára hármuk közül Karácsonynak van a legnagyobb esélye megnyerni a választást, aminek kulcsa, hogy magát az egyetlen nem Fidesz-kötődésű jelöltként tudja prezentálni. Amennyiben Szentkirályi vagy Vitézy visszalépne a másik javára, az tovább erősítené ezt a képet, és jobban mozgósíthatná a Fidesz ellen szavazni kívánó választókat. Nincs ennyire könnyű helyzete a jelenlegi főpolgármesternek a Fővárosi Közgyűlés esetében. Az átalakított választási rendszer miatt legalább négy lista jut be a testületbe, de ha a kisebb pártok elérik az alsó küszöböt, úgy akár hét párt is képviseltetheti. A megosztottság miatt várhatóan akárki nyeri a főpolgármester-választást, minden jelöltnek koalíciókat kell kialakítania maga mögött. A többség megépítésére Szentkirályinak van a legrosszabb esélye, de az országosan ellenzékben lévő pártoknak is nehézséget jelenthet ez a helyzet. Akár Karácsony, akár Vitézy lesz Budapest vezetője, a stabil kormányzáshoz el kell majd nyernie a másik támogatását, ahogy Magyar Péterét is, akinek a pártja a mérleg nyelve szerepre törekszik a Közgyűlésben.

Erősödő polgármesterek, gyengülő ellenzék

A budapesti választások értékelése

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

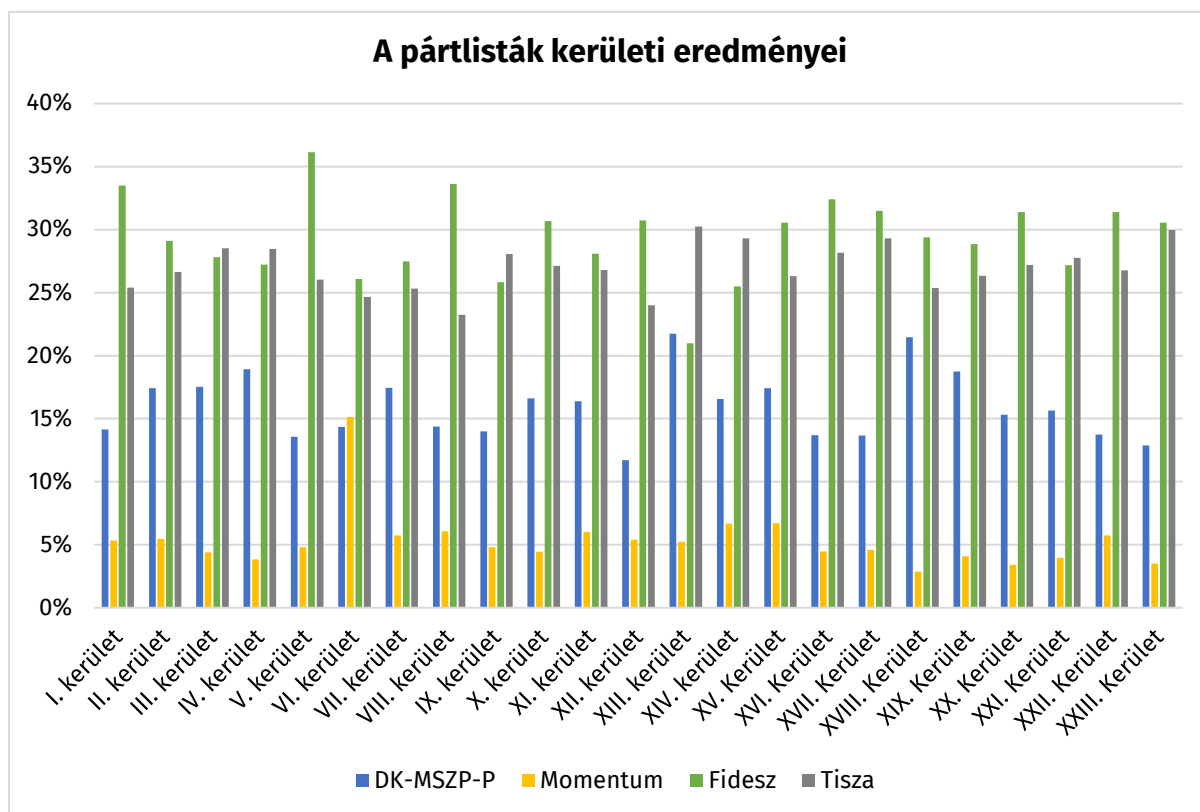
- A Fővárosi Közgyűlés teljesen átalakul, egyik párt sem tudja majd kompromisszumok nélkül irányítani Budapestet, az új vezetésnek vagy a Tiszával vagy a Fidesszel együtt kell majd az egyes ügyek mentén működnie
- A Tisza Párt több kerületben is legyőzte a Fideszt, a Közgyűlésbe mindkét párt 10-10 képviselőt delegálhat. Tartósan azonban nem akarnak se egymással, se a többi párttal együttműködni, ami tovább lassítja majd a döntéshozatalt, a két párt kezébe pedig jelentős zsarolási potenciál került
- Összesen négy polgármester személye változott, de két helyen ez nem jelentett pártpolitikai értelemben vett oldalcserét.
- A regnáló kerületi polgármesterek relatív előnye szinte minden esetben nőtt a legerősebb kihívójukhoz képest, az inkumbens-hatás tehát erősen érvényesült, a gyengébben szereplő polgármestereknek azonban számolnia kell a kihívással, amit a Tisza Párt jelenthet öt év múlva

A FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS

Karácsony Gergely az újraszámolást követően is megnyerte a főpolgármester-választást, a következő öt évben azonban a korábbinál sokkal nehezebb dolga lesz. Hiába lesz ugyanannyi ellenzéki és fideszes kerületi polgármester az ősszel kezdődő ciklusban, a választási törvény módosításával Budapest Közgyűlését mostantól ismét a listás szavazáson mandátumot szerzett képviselők alkotják majd. Ennek ellenére ez helyes: Budapest önkormányzatiságát sokkal inkább szolgálja egy a kerületektől függetlenül működő közgyűlés, mint a fővárosi és a kerületi szintek indokolatlan összemosása.

Az ellenzéki oldalon azonban komoly átrendeződés történt: a Tisza Párt ugyanannyi mandátumot szerzett a Fővárosi Közgyűlésben, mint a Fidesz, a DK-MSZP-Párbeszéd szövetség pozíciókat veszített, a Momentum pedig ezúttal nem került be a Közgyűlésbe.

A kormánypárti lista jellemzően azokban a kerületekben kapott több szavazatot, ahol a fideszes polgármesterjelölt jól teljesített, és ez fordítva is igaz a baloldali pártok és momentum listája, valamint az ellenzéki polgármesterjelöltek kapcsán. A Tisza Párt eredményeinek megoszlása viszont ennél jóval érdekesebb. A párt átlagosan 27 százalékot ért el a kerületekben, legjobb és legrosszabb budapesti eredményei között mindössze 7 százalékpont különbség van, ennek megfelelően pedig eredményeinek szórása, tehát az átlageredménytől való átlagos eltérése is 1,8 százalékpont, ami nagyon alacsony.

A Tisza és Fidesz egyenlő mandátumszáma azt jelenti, hogy a városvezetés a következő öt évben nem tudhat maga mögött állandó többséget (a két párt a 33 képviselői helyből összesen 20 helyet birtokol), ügyek mentén együtt kell majd működnie a Tisza Párttal vagy éppen Vitézyékkel. Ha Magyar Péter pártja konstruktívnak mutatkozik, ez nem feltétlenül jelent rosszat, hiszen – bármilyen naiv gondolatnak is tűnik – az előremutató szakmai viták segítik a döntéshozatalt és az átláthatóságot. Fontos azonban, hogy ne álljon elő olyan helyzet, mint 2010 és 2014 között Esztergomban, amikor a képviselő-testület fideszes többsége gyakorlatilag megbénította a város működését azzal, hogy még minimálisan sem volt hajlandó együttműködni Tétényi Éva ellenzéki polgármesterrel.

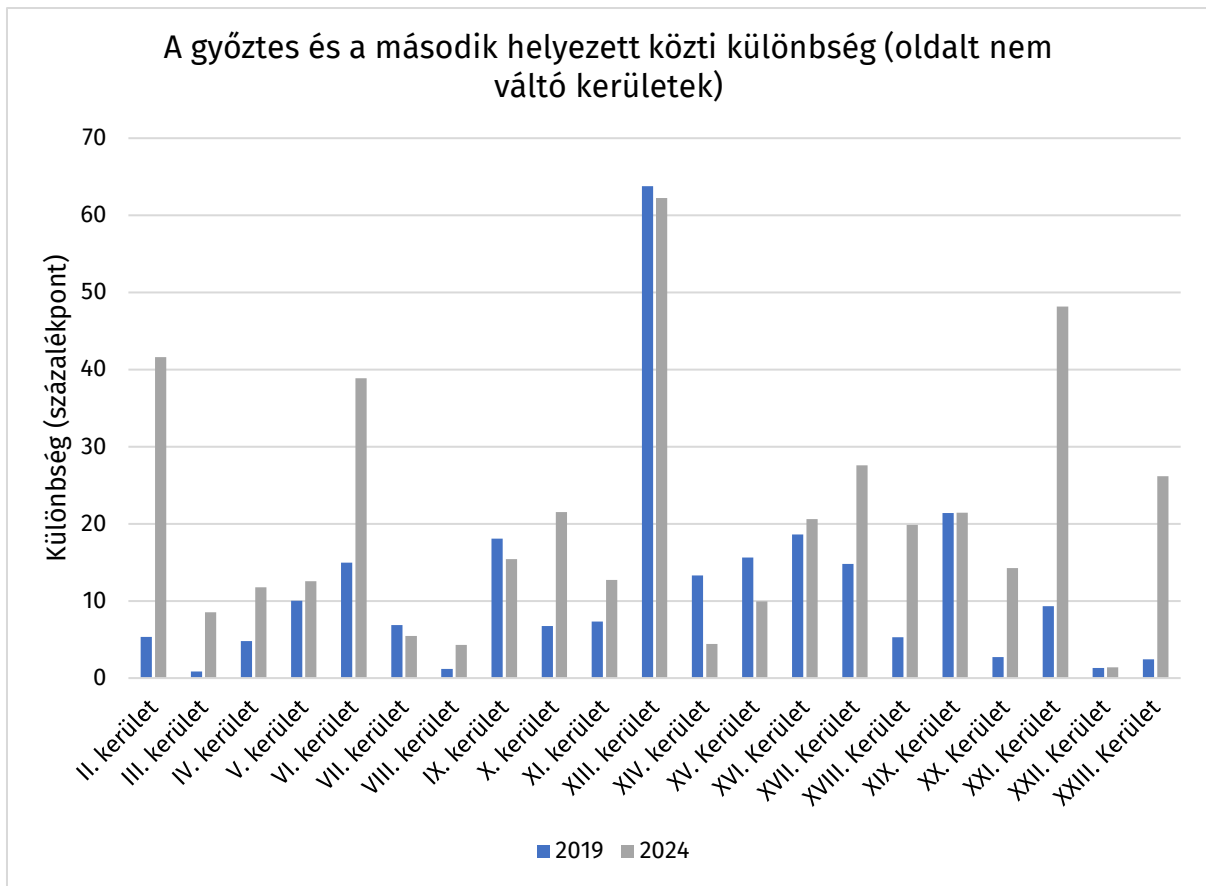
A KERÜLETI EREDMÉNYEK

A kerületekben összeségében nem változtak érdemben az erőviszonyok. Az I. kerület vezetését visszavette a Fidesz, a XII. kerületben pedig az ellenzék győzött. V. Naszályi Márta polgármesterségét már 2022-ben beárnyékolta, hogy a Parlamentbe távozott momentumos alpolgármester helyére kiírt időközi választáson a Fidesz jelöltje győzött, így a polgármester elvesztette a többségét a testületben.

Hegyvidéken a korábbi parlamenti választások eredménye már korábban megmutatta, hogy a kerületet 2006 óta vezető Pokorni Zoltán visszavonulása után az ellenzéknek van keresnivalója a XII. kerületben (Hajnal Miklós a 2022-es országgyűlési választáson 48,42 százalékos eredménnyel nyerte meg az ide tartozó egyéni választókerületet), ezt a várakozást a kutyapárti Kovács Gergely győzelme igazolta. A Hegyvidék polgármesteri székének elnyerése a viccpártként indult szervezet első jelentős győzelme a megalakulása óta.

Az ellenzék budapesti erejét mutatja, hogy többen úgy maradtak (vagy lettek) polgármesterek, hogy a Fidesz jelöltjével szemben több ellenzéki politikus is megmérette magát. Így maradt polgármester mások mellett Niedermüller Péter a VII., Pikó András a VIII. vagy Baranyi Krisztina a IX. kerületben. Zuglóban úgy született ismét ellenzéki győzelem, hogy Horváth Csaba eddigi MSZP-s polgármestert a momentumos Rózsa András váltja.

Az inkumbens hatás, tehát, hogy a már hivatalban lévő polgármester előnnyel indult, szinte minden kerületben érzékeltette a hatását. Abból a 21 kerületből, ahol nem történt pártpolitikai értelemben oldalváltás (a IV. és a XIV. kerületben más lett a polgármester, de ugyanúgy ellenzéki kerületek maradtak) 16-ban a regnáló polgármester növelni tudta az előnyét az öt évvel ezelőttihez képest.

Abban az 5 kerületben, ahol ez nem történt meg három olyan is van, ahol ez a visszaesés csak azért történt meg, mert az előző választáshoz képest több jelölt indult. A IX., a XIII. és a XIV. kerületben, ha összeadjuk az ellenzéki pártok jelöltjeinek eredményeit, akkor már a relatív előnyük meghaladja a 2019-est. Két kerület volt, ahol annak ellenére ért el rosszabb eredményt a polgármester a legerősebb kihívójához képest, mint korábban, hogy a korábbi összefogás egyik pártja sem indított saját külön jelöltet. Cserdiné Németh Angéla nem csak százalékpontos előnyéből vesztett, de kevesebb szavazatot is kapott, mint öt évvel ezelőtt. Ezzel szemben a Fidesz új jelöltet állított, aki több szavazatot szerzett, mint a 2019-es induló. Emellett a kerületben relatíve erős eredményt ért el egy civil jelölt és a Mi Hazánk is (8 százalék és 7 százalék).

Niedermüller Péter volt a polgármesterek közül, aki a legalacsonyabb szavazataránnyal őrizhette meg a székét. Esetében nem csak fideszes, de kutyapárti és két civil kihívóról is beszélhetünk, akik mind viszonylag magabiztos eredményt értek el. A szavazatok elaprózódása végül a DK jelöltjének győzelmét hozta.

A kerületi polgármesterválasztások érdekessége, hogy a korábban sikeres kormánypárti polgármesterek sehol sem tudták visszaszerezni a pozícióikat. Bár a korábbi fideszes

polgármesterek indításából következethettünk arra, hogy a Fidesz mely kerületek visszaszerzésére lát esélyt, melyek visszaszerzését tartja fontosnak, ehhez képest nem lett ismét polgármester Bús Balázs, a III., Wintermantel Zsolt, a IV., Sára Botond, a VIII. és Ughy Attila, a XVIII. kerület korábbi fideszes vezetője sem. Mind a négy jelölt nagyobb különbséggel maradt le a már regnáló polgármesterektől, mint 2019-ben, mikor elvesztették székhelyüket.

A most győztes budapesti polgármesterek azonban hosszú távon nem nyugodhatnak meg. A Fővárosi Közgyűlés listás választása világosan mutatja, hogy a Tisza Párttal a fővárosban is komolyan kell számolni. Magyar Péternek a kegyelmi botrányt követően óriási sebességgel megerősödött pártja néhány hónap alatt megkerülhetlenné vált, ez pedig azt jelenti, hogy kizárólag az időtényező az oka annak, hogy a Tisza sem a főpolgármester-, sem a kerületi polgármesterválasztásokon nem mérette meg magát. Márpedig ez valószínűleg most történt meg utoljára.

KONKLÚZIÓ

A fővárosi eredmények esetében kulcsfontosságú volt az inkumbens-hatás megléte. Majdnem mindegyik hivatalban lévő polgármester nagyobb győzelmet tudott aratni, mint 2019-ben. Azonban az új szereplőknek is tartogatott sikereket június 9-e, a Tisza Párt második helyen végzett a Fővárosi Közgyűlés listás választásán, épp csak lemaradva a Fidesztől. Ezzel egy nagyon megosztott, nehezen kormányozható Közgyűlés fog ősszel felállni. Ez azt jelenti, hogy Budapestet csak komoly kompromisszumok árán lehet majd irányítani. A kerületek szintjén az I. és a XII. kerület cserélt oldalt, olyan nagy elmozdulás nem volt tapasztalható, mint 2019-ben. A hatalmon lévő polgármesterek nagyrészt megtudták erősíteni pozíciójukat, amire szükségük is lehet, ha 2029-ben a Tisza Párt már érdemi kihívást intéz feléjük is.

Karácsony kontra Vitézy

A főpolgármester-választás értékelése

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

- Szentkirályi Alexandra utolsó pillanatos visszalépése kiélezte a már lefutottnak tűnő főpolgármester-választást, amit az újraszámolást követően Karácsony Gergely 41 szavazattal így is meg tudott nyerni
- Bár Szentkirályi visszalépése majdnem győzelemhez segítette Vitézy Dávidot, a Fidesznek azonban óriási presztízsveszteséget jelent, hogy 26 év után az első belsős jelöltjüket vissza kellett léptetniük
- Vitézy Dávid mögé felsorakoztak a Fidesz szavazói, de sok ellenzéki szavazó is őt választotta, míg Karácsony kevésbé tudta elérni a saját potenciális táborát
- Vitézy a külvárosokban erősebb volt, és azokban a kerületekben, ahol az ezer főre jutó autók száma magasabb, a Fidesz tehát sikerrel építette meg Karácsony ellen az „autósüldöző” toposzt

A kampány

Néhány hónappal az európai parlamenti választással összekötött önkormányzati választások előtt aligha gondoltuk volna, hogy utóbbi több meglepetést is okoz majd Budapesten. A Fővárosi Választási Bizottság hétfőn kihirdette a főpolgármester-választás eredményét, pénteken pedig a szavazatok újraszámolása is megtörtént. Ez alapján Karácsony Gergely hivatalban lévő városvezető mindössze 41 szavazattal győzött az LMP-s jelölttel, Vitézy Dáviddal szemben, akinek javára az utolsó pillanatban még Szentkirályi Alexandra is visszalépett, így élvezhette a kormánypártok támogatását is.

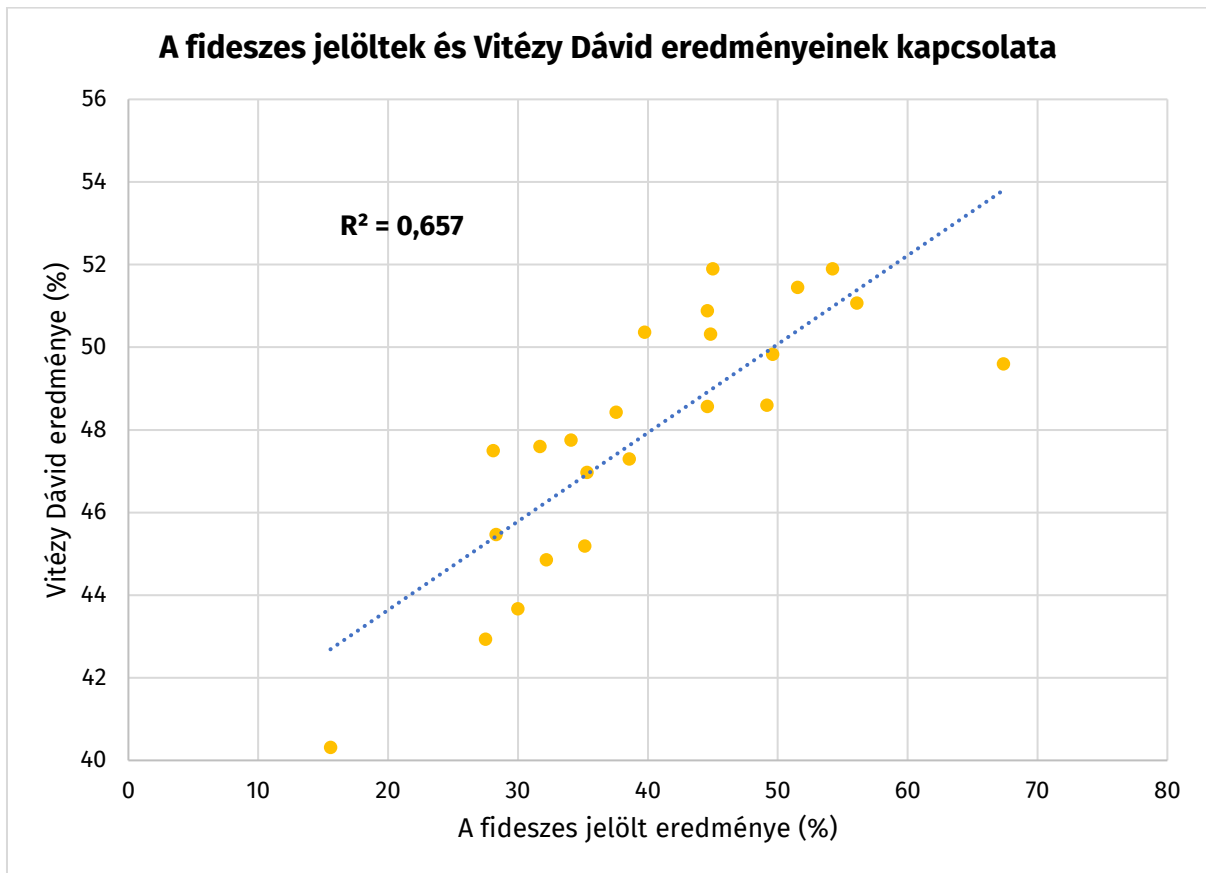
Vitézyvel kapcsolatban a kampány során két erős álláspont fogalmazódott meg: míg követői Vitézy szakértői imidzsét emelték ki, bírálói arra figyelmeztettek, hogy a BKK korábbi vezérigazgatója, az Orbán-kormány államtitkára valójában a Fideszt képviseli. Ez utóbbit erősítette Magyar Péter, a hazai közéletbe berobbant Tisza Párt tényleges vezetője is, aki Vitézy indulását a Fidesz médiahackjének nevezte. Hogy igaza volt-e, sosem tudjuk meg biztosan, de Szentkirályi visszaléptetése és Vitézy helyzetbe hozása az utolsó pillanatban erősíti a kiérlelt választási stratégia gyanúját.

Szentkirályi visszalépése után a helyzet tisztábbá vált: az az állítás, hogy Vitézy Dávid a Fidesz jelöltje, immár tartalommal telt meg. Innentől a főpolgármester-választás legfontosabb kérdése az lett, hogy kik lesznek többen: a korábban a szakértői arcélét hangsúlyozó Vitézytől a Fidesz támogatása miatt elpártoló ellenzéki szavazók vagy azok a kormánypárti választók, akik Szentkirályi visszalépése után fegyelmezetten leszavaznak Vitézyre, akivel egyébként a Fidesz a választási kampány során feltűnően kesztyűs kézzel bánt.

A Tarlós-éra főpolgármester-helyettesének, volt kormányzóvivőnek a visszaléptetése a Fidesz számára komoly politikai presztízsveszteség, hiszen Latorcai János 1998-as indítása óta ez volt az első alkalom, hogy a Fidesz egy a párt belső köreihez tartozó politikust indított Budapestért (főpolgármesteri jelölésükkor sem Schmitt Pál, sem Tarlós István nem tartozott ebbe a körbe), végül mégis, ezúttal is egy külsősnek tekinthető jelölt állt rajtvonalhoz a kormánypárt támogatásával.

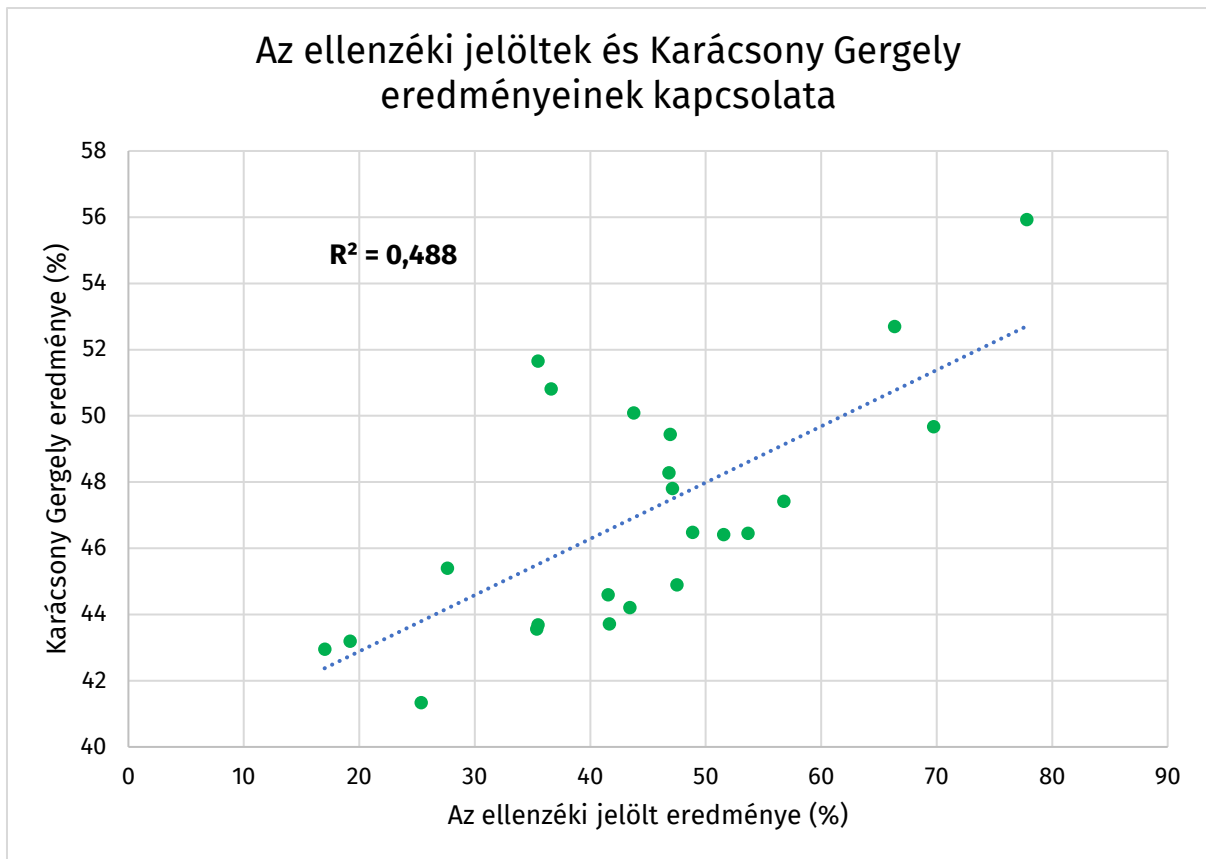
A mozgósítás

A Fidesz támogatása a szavazatarányok alapján jelentősen növelte Vitézy táborát. Míg a Fidesz a 23 budapesti kerületből csak 9-et tudott megnyerni (beleszámítva Borbély Lénárd csepeli győzelmét is, akit kizárt a Fidesz és volt fideszes kihívója is, azonban továbbra sem lehet ellenzéki polgármesternek tartani), Vitézy Dávid 13 kerületben kerekedett felül Karácsonyon. Az adatok nem csak azt mutatják, hogy Vitézy Dávid szavazói túlnyúltak a fideszes táboron, de azt is, hogy a fideszes polgármesterjelöltek jó szereplése és Vitézy erős teljesítménye összefügg.

A fenti ábra is mutatja, hogy szoros lineáris kapcsolat van Vitézy Dávid és a fideszes jelöltek teljesítménye között. Az is látszik, hogy a rosszul teljesítő fideszes jelölteket Vitézy jellemzően felül tudta múlni, szavazóinak jelentős része tehát a fideszt hagyományosan támogató körökön kívülről érkezik.

Ezzel szemben, ha Karácsony Gergely és az ellenzéki jelöltek között vizsgáljuk ugyanezt a kapcsolatot, akkor azt mutatják az adatok, hogy az összefüggés az ellenzéki jelöltek teljesítménye és Karácsony Gergely eredménye között kevésbé szoros.

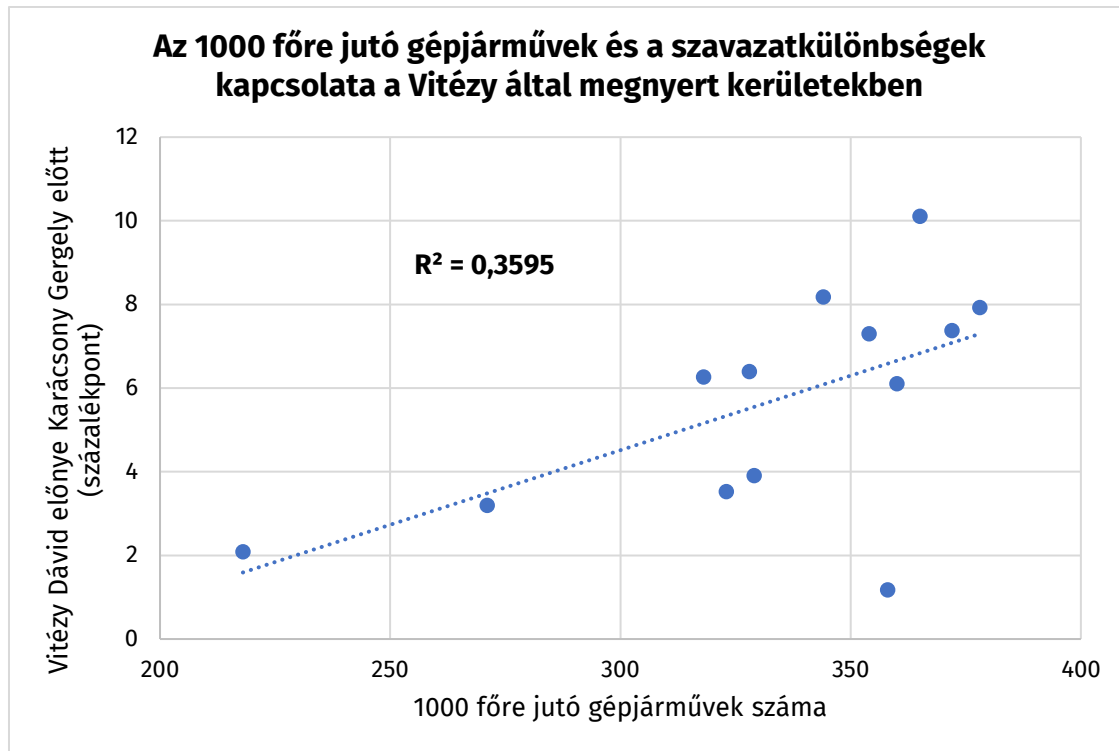
Több olyan ellenzéki induló volt, aki fölényes győzelmet aratott, Vitézy Dávid azonban csak minimális lemaradással végzett Karácsony mögött, sőt, több esetben (XII. kerület, XVIII. kerület) Vitézy meg is előzte őt. A nagyon jól teljesítő ellenzéki jelöltek közül Soproni Tamás (VI. kerület), Baranyi Krisztina (IX. kerület) és Tóth József (XIII. kerület) kerületében Karácsony magabiztos győzelmet tudott aratni Vitézy felett. Kiemelkedik ezek közül a XIII. kerület, ahol Karácsony nem csak nagy arányú győzelmet aratott (56 százalékot ért el, míg Vitézy csak 40,5-et), de a magas népesség miatt ez körülbelül 9000 szavazat előnyt jelentett, ami az összes Karácsony szavazat körülbelül 2,5 százaléka.

Demográfiai tényezők

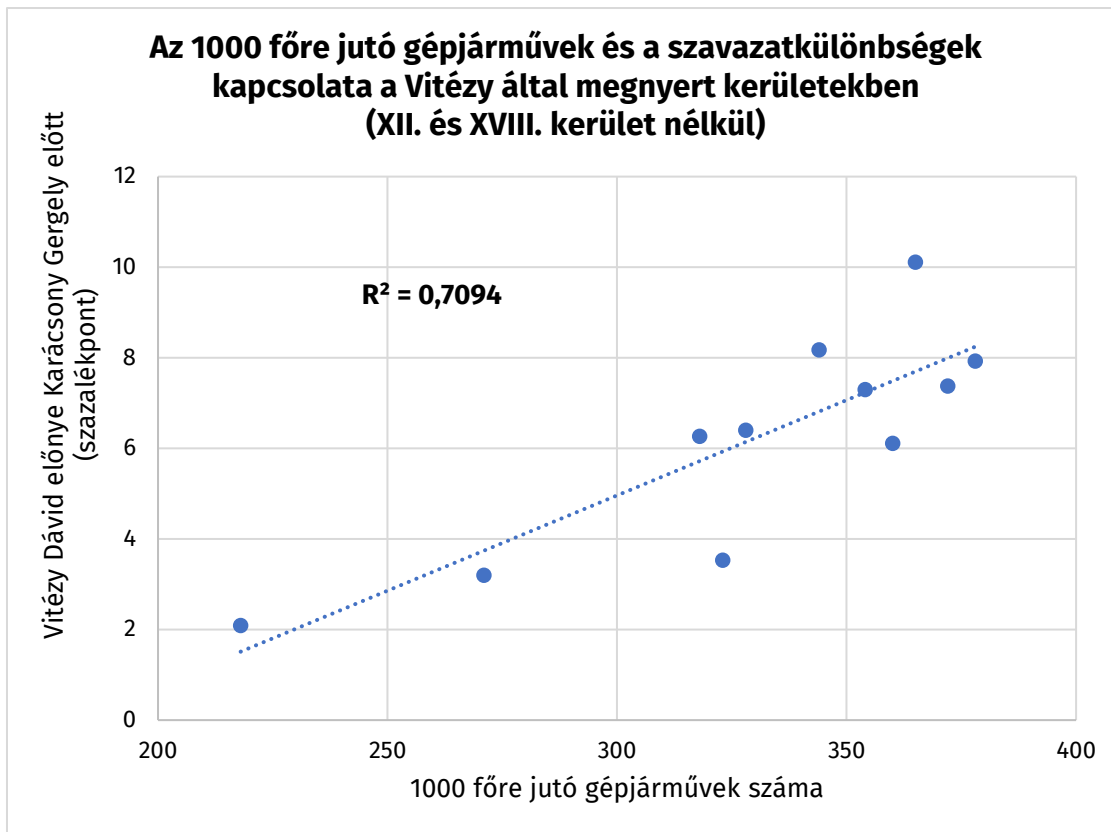
Karácsony és Vitézy több kerületben is nagyon szoros eredményt értek el, és természetesen olyan kerületek is voltak, ahol egyikük nagyobb különbséggel győzte le a másikat. Az egyes kerületek szociográfiai értelemben kifejezetten diverzek, rengeteg olyan hagyományosan vizsgált társadalmi mutatószám van (egy főre eső jövedelem, iskolázottság, vallásosság), amik nem függenek össze egyáltalán se Karácsony se Vitézy eredményeivel. Azt látni, hogy Karácsony Gergely jellemzően a pesti belvárosban erősebb, míg Vitézy a külkerületekben teljesített átlagon felül. Egyértelműen azonban nem lehet azt se kijelenteni, hogy a külvárosok népe egyértelműen Vitézy szavazó, Karácsony megnyerte a III. és viszonylag

magabiztosan a IV. kerületet is, a XVIII. kerületben pedig Vitézy épp csak 1 százalékponttal ért el jobb eredményt, mint Karácsony.

Megfigyelhető azonban egy közepes erősségű összefüggés, ha megvizsgáljuk azt a 13 kerületet, ahol Vitézy legyőzte Karácsonyt, az 1000 főre jutó autók számának tükrében. Azokban a kerületekben, ahol az autók száma magasabb, inkább jellemző, hogy Vitézy magasabb százalékpontos különbséggel nyert.

Ez egy gyengébb korreláció, azonban egy jogos feltételezés, hogy a 13 kerület közül volt 4, amiben bár Vitézy nyert, a polgármestert végül az ellenzék adta, itt pedig egy jó ellenzéki teljesítmény valamennyire semlegesíthette azokat a jellemzőket, amikből a Vitézyre való szavazás következhet. A hipotézis megalapozottságának vizsgálatához kivettük azt a két kerületet, ahol az ellenzéki jelöltek 50 százalékot meghaladó eredménnyel nyertek (XII. és XVIII. kerület).

Ebben az esetben egy kifejezetten erős korrelációt láthatunk. Ez azt mutatja, hogy az autós forgalommal talán még Karácsony Gergelynél is kritikusabb Vitézy Dávid a Fidesz támogatásával egy jobb alternatívának tűnik az autós szavazók számára. Ebből az is látszik, hogy a Fidesz sikeresen tudta tematizálni Karácsony általuk feltételezett autó ellenességét. Karácsony Gergelynek tehát, amennyiben öt év múlva is folytatni szeretné főpolgármesteri munkáját, meg kell találnia, hogy miként tudja megvalósítani forgalomcsillapítási elképzeléseit, anélkül, hogy rá tudnák égetni az „autósüldöző” billogot. Kérdéses azonban, hogy az autósoknak tett engedményeket mennyire fogadnák el az őt zöld imázsa miatt támogató szavazói.

KONKLÚZIÓ

Szentkirályi Alexandra visszalépése végső soron nem bizonyult annyira jó döntésnek, hisz Karácsony Gergely így is nyerni tudott Vitézy Dávid ellenében, a Fidesz pedig lényegében kimondta magáról, hogy nincs Budapest vezetésére alkalmas emberük. Bár Karácsony 41 szavazattal nyert a végső eredmény értelmében, de a szűk különbség azt mutatja, hogy Vitézy nem csak a fideszes, hanem az ellenzéki választók egy jelentős részének a támogatását is maga mögött tudhatja. Vitézy és a fideszes polgármesterjelöltek jó teljesítménye erősen együtt mozog, Karácsony és az ellenzéki jelöltek esetében azonban ez az összefüggés már kevésbé szoros. Karácsony támogatottsága alacsonyabb azokban a kerületekben, ahol az autók száma magasabb, tehát a Fidesz stratégiája, miszerint a főpolgármestert autó ellenesnek mutatják be, működött. Karácsonynak ezeknek a szavazóknak a visszaszerzése nem lesz egyszerű, hisz zöld politikájának egyik központi eleme az autós forgalom csillapítása, és a fenntartható közlekedési módok (tömegközlekedés, mikromobilitás, gyaloglás) térnyerésének elősegítése.

Lakhatás vagy bérbeadás?

A terézvárosi Airbnb-szavazás

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

- Az Airbnb lakásmegosztó platformból gyorsan a szállodaipar alternatívájává nőtte ki magát, azonban a hagyományos szállodákkal szemben a szállások olyan ingatlanokat foglalnak el a városban, amelyek hosszútávú lakhatásra is alkalmasak lehetnek
- Sok európai város felismerte, hogy a lakhatási válságot mérsékelheti az Airbnb szabályozásával, a legnagyobb jelentőségű a nyári barcelonai kezdeményezés, miszerint teljesen betiltják a városban az Airbnb-t, most pedig Terézváros is ugyanerre a lépésre készül
- Budapest VI. kerületében majdnem minden tizedik lakásban Airbnb üzemel, ez a rövid távú kiadásra szánt teljes fővárosi lakásállomány közel 20 százaléka, miközben a kerületben a második legmagasabbak az 1 négyzetméterre jutó bérleti díjak
- A szavazáson végül körülbelül 7 százalékpont különbséggel nyertek a betiltást támogatók, a részvétel pedig meghaladta a 20 százalékot, ez a többség azonban nem biztos, hogy elégséges legitimáció lesz a lakosság számára egy ilyen drasztikus tiltás bevezetéséhez
- A potenciális szabályozás szigorúságának elsődleges oka a centralizált önkormányzati rendszer, ami a tiltáson kívül nem hagy más eszközt az önkormányzatok kezében, egy ilyen erős intézkedés viszont megoszthatja a kerületi lakosokat
- Mindenképp fontos, hogy a kerület, amennyiben tényleg betiltják az Airbnb-keket, a tiltás mellett olyan szabályokat is hozzon, amelyek motiválják a lakástulajdonosokat, hogy térjenek át a hosszútávú lakáskiadás piacára, hiszen enélkül nem biztos, hogy elérik az intézkedéstől várt hatásokat

A SHARING ECONOMY ÉS AZ AIRBNB

A 2010-es évek egyik legtöbbet tárgyalt közgazdaságtani kifejezése a *sharing economy*, azaz a *megosztáson alapuló gazdaság* volt. Ennek a gazdasági elképzelésnek a lényege, hogy bizonyos javakat azok tulajdonosai megosztanak másokkal, akik így azokat csak rövidtávú bérlőként használják. Ezek a rendszerek sokféle formát öltenek, gyakran kihasználva az információs technológiát és az internetet, különösen a digitális platformokat, hogy megkönnyítsék az áruk és szolgáltatások terén meglévő többletkapacitás elosztását, megosztását és újrafelhasználását. Egy hétköznapi példában ez úgy nézne ki, hogy ha valakinek van egy fűrógépe, amit nem használ folyamatosan, másnak viszont néhány lyukhoz szüksége van egyre, akkor annak az embernek nem kell egy saját szerszámot vennie, csupán egy órára kikölcsönzi a fűrőt, majd visszaadja, hogy mások is kölcsönvehessék.

Ezek a rendszerek ma már a mindennapjaink részei, elég csak az olyan népszerű szolgáltatásokra gondolni, mint a MOL Bubi, a Green Go, a Lime vagy az Airbnb. Utóbbi az eredeti elképzelés szerint egy olyan platform, ami arra szolgál, hogy ha valaki nem otthon tartózkodik, akkor rövid távra kiadhassa saját lakását/házát, vagy akár otthon tartózkodása alatt a vendégszobáját, így bevonva rengeteg új szereplőt a rövidtávú elszállásolás piacára, konkurenciát képezve a szállodáknak, ami végső soron az árak mérséklődéséhez vezet.

Sok kritika éri azonban a rendszert, hogy eltávolodott ettől a koncepciótól, és a szállásadók nem saját otthonukat kínálják, hanem a kínálat nagy része olyan ingatlanokból áll, amelyeket kifejezetten befektetési céllal vásároltak, és egész évben rövidtávú szállásként üzemeltetik, az üzemeltetők pedig sok esetben nem is magánszemélyek, hanem erre a célra létrejött vállalkozások. A kritikák szerint tehát ezek a lakások lényegében szállodaszobákként üzemelnek, viszont két pontban mindenképp problémásnak találják őket a hotelekhez képest. Egyrészt tartanak a turisták szálláshelye és a helyben lakók életterének keveredéséből adott esetben származó konfliktusoktól. Másrészt viszont azáltal, hogy az Airbnb szállások egyébként a bérleti piacon elérhető lakások számát csökkentik direkt módon, ezért a kritika szerint a túlkereslet a bérleti díjak növekedéséhez vezet.

Arra nehéz pontos számot találni, hogy a lakások mekkora részét adják ki az eredeti elképzelés szerint és mekkora részét állandóan, ezért csak abból lehet következtetni, hogy az egyes szállásadók egy vagy több szállással vannak bejegyezve az Airbnb rendszerébe. Egy 2019-es tanulmány szerint Magyarországon az Airbnb platformon lakást kiadók közel 60

százaléka legalább két külön szobát vagy két külön lakást ad ki a platformon.² Ez azonban korántsem azt jelenti, hogy a szállások 40 százaléka csak időszakosan van kiadva, csupán azt, hogy a szállást regisztráló szálláskiadó nem regisztrált másik lakást vagy szobát az Airbnb rendszerébe.

Sokan a jelenlegi, Európa nagyvárosaiban is tapasztalható lakhatási válság egyik fő okozóját látják az Airbnb (és a hozzá hasonlóan működő, rövid távú lakáskiadást kínáló platformok) szolgáltatásában, emiatt pedig kontinens szerte fokozódik a nyomás a helyi és nemzeti kormányzatokon, hogy a rövidtávú lakáskiadás piacát zárják a lehető legszigorúbb keretek közé. Legutóbb Barcelona városa jelentett be látványos változást a korábbi szabályozáshoz képest, mikor az Airbnb- és turizmusellenes tüntetések hatására döntést hoztak, hogy 2028 végéig teljesen betiltják a városban a rövidtávú lakáskiadást. A döntés nemcsak helyben, de világszinten is nagy port kavart, és mind mellette, mind ellene rengeteg érv hangzott el. Hatása pedig Magyarországra is volt, ugyanis idén nyáron Budapest VI. kerülete bejelentette, hogy szeptember 2. és 15. között ügydöntő online szavazást tartanak a helyi lakosok számára az Airbnb-k kerületből való kiltásáról.

A TERÉZVÁROSI HELYZET

Terézváros Budapest belvárosában található, a kerület alapvetően az Andrássy út mentén terül el. Ez a főváros második legkisebb, viszont második legnagyobb népsűrűségű kerülete. A 2022-es népszámlálás alapján a kerületnek körülbelül 35 000 lakosa van, a Központi Statisztikai Hivatal szerint pedig a kerület 29 000 lakásának 32 százalékában nem élnek életvitelszerűen. Az AirDNA oldal szerint (ami kifejezetten Airbnb adatok lekérésére szolgál) a budapesti nagyjából 15 000 Airbnb szállás közel 20 százaléka Terézvárosban található. Az ingatlan.com adatai szerint pedig az eladásra szánt lakások négyzetméterára 22 százalékkal haladta meg a budapesti átlagot, ahogy a kerületben az albérletek átlagos havi bérleti díja körülbelül 10 százalékkal magasabb, mint a fővárosi átlag.

A kerületben tehát találkozik az átlagosnál magasabb lakhatási költség és az Airbnb kifejezetten erős jelenléte egy olyan helyben népszerű polgármesterrel, aki bár liberális párt tagja, magát inkább baloldaliként szokta aposztrofálni. Bár a terézvárosi önkormányzat honlapján a betiltás és a be nem tiltás mellett is 4-4 érv sorakozik, de Soproni Tamás nyilvános megszólalásaiban a téma kapcsán el szokta mondani, hogy ő maga a két opció közül a tiltást fogja választani.

² <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13683500.2019.1696758#d1e462>

A CENTRALIZÁLT ÖNKORMÁNYZATI RENDSZER

Magyarországon 2010 óta – önmagában is ellentmondásos módon – egy szélsőségesen centralizált önkormányzati struktúra alakult ki, amelyben évről évre vonták el az önkormányzatoktól a feladatköröket, az azok finanszírozására szolgáló forrásokat és az olyan jogköröket, amelyekkel forrásokat vonhatnának be a működésükbe (például adókiivetés jogköre). Ma egy önkormányzat saját jogon körülbelül féltucat adónemet vethet ki és határozhat meg (2 százalékon maximalizált helyi iparűzési adó, idegenforgalmi adó, építményadó stb.).

Ez a szűk mozgástér azért is probléma, mert ahogy az államnak is, úgy az önkormányzatoknak is alapvetően az adókiivetés az egyik legfontosabb fiskális eszköze az úgynevezett puha szabályozások tekintetében. Ez annyit jelent, hogy az adott témában kompetens szerv nem tiltásokkal vagy engedélyekkel, hanem gazdasági motivációkkal tereli a piac szereplőit az általa preferált magatartás irányába. Amennyiben tehát az önkormányzatoknak nincs meg ez a kompetenciája, úgy két lehetséges mód van az Airbnb szabályozására. Vagy úgy dönt az önkormányzat, ahogy a szavazás eredményének függvényében Terézváros is fog, hogy betiltja a rövidtávú szállásadást a kerületben, amit saját jogkörében megtehet, vagy vár egy állami szabályozásra, ami viszont alapesetben országos érvényességű. Az ilyen központi szabályozás azonban figyelmen kívül hagyja a helyi sajátosságokat, tehát azt, hogy a problémák nem ugyanolyan formában jelentkeznek az egyes településeken, így azok megoldása is más megközelítést kívánhat. Csak Budapest területén az Airbnb szállások kerületek közti eloszlása nagyon egyenlőtlen, és míg például Erzsébetvárosban (VII. kerület) 38 000 ingatlanra jut 4300 Airbnb (a kerületi ingatlanállomány 11,26 százaléka), addig például a XV. kerület 38 500 ingatlanára összesen 27 Airbnb szállás jut (0,07 százalék). A városnak ezen a területén, tehát vélhetően nem okoz problémát a rövidtávú szálláskiadás, hiszen jelenléte is elhanyagolható, ez pedig jól mutatja, szabályozások terén a két kerületnek nem egyeznek az igényei.

NEMZETKÖZI PÉLDÁK ÉS BUDAPESTI ADATOK

Az Airbnb kapcsán nemzetközileg a legnagyobb figyelem most Barcelonát kíséri, a legnagyobb katalán város ugyanis idén nyáron úgy döntött, hogy 2028 végéig betiltja a rövidtávú lakáskiadást, ezzel próbálva mérsékelni az ott különösen erős lakhatási válságot és az ezt övező Airbnb és turizmus ellenes megmozdulásokat. Az, hogy a barcelonai közvéleményt mennyire foglalkoztatja az Airbnb kérdése, jól mutatja már egy 2018-as

tanulmány is, amely kifejezetten az Airbnb lakbérnövelő externális hatásával foglalkozik, a kérdés tehát ott sem újkeletű.

A tanulmány azt mutatja be, hogy miként befolyásolta az Airbnb szolgáltatás terjedése a bérleti díjak emelkedését Barcelonában. A szerzők szerint az egyik fő bizonyíték az, hogy a bérleti díjak növekedése szoros összefüggést mutatott az Airbnb sűrűségével a különböző negyedekben. A tanulmány az adatok elemzésével arra világít rá, hogy az Airbnb hatása a bérleti díjak emelkedésére szignifikánsan megfigyelhető volt a 2013 és 2016 közötti időszakban, amikor az ezer lakásra jutó Airbnb szállások aránya nagymértékben megnőtt. A tanulmány megpróbál disztingválni az Airbnb jelentette hatások és az egyéb bérleti díjakat növelő tényezők között azáltal, hogy olyan változókat is bevon az elemzésbe, mint a tengerpart távolsága és a turizmus intenzitása. A szerzők végső konklúziója az, hogy bár jelen vannak más strukturális tényezők is (pl. bérlakás piac liberalizációja), de a bérleti díjak emelkedésében jelentős szerepe van az Airbnb-nek.³

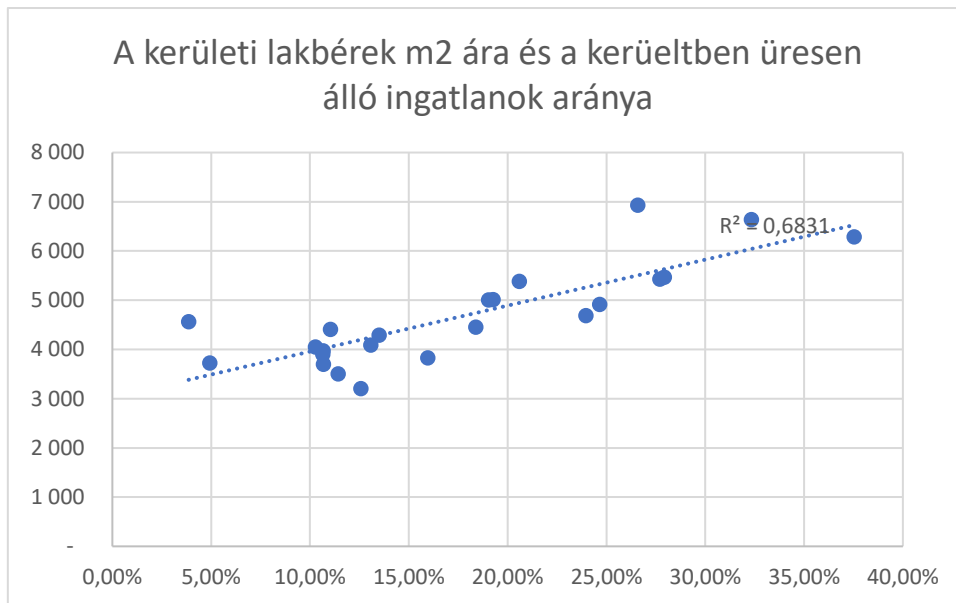
A szabályozásnak azonban több módja van, nem kizárólag a teljes tiltás, amit Barcelona bevezetett és a szavazás eredményének függvényében Terézváros is bevezetni tervez. Egy tavalyi tanulmány különböző szabályozási módszerek (kiadható napok éves számának maximalizálása és turizmustól leginkább terhelt városrészekben a teljes tiltás) eredményességét hasonlítja össze több dimenzióban. A tanulmány szerint a két szabályozásnak különböző előnyei vannak. Az időlimit kisebb mértékben csökkenti az Airbnb kínálatot, azonban hatékonyabb az úgynevezett professzionális lakáskiadók elleni fellépésben, míg a teljes tiltás bizonyos városrészekben jobban csökkenti a rövidtávra kiadott szállások számát, azonban ezekhez a szabályozásokhoz a professzionális lakáskiadók jobban tudnak alkalmazkodni. A szerzők szerint a lakosság érdekét és az Airbnb jelentette nyomás csökkentését a legjobban a két szabályozás egyvelege szolgálhatja, de felhívják a figyelmet arra is, hogy ehhez elengedhetetlen az együttműködés azokkal a szereplőkkel, akik platformot szolgáltatnak a lakáskiadáshoz (pl. Airbnb-vel). Enélkül ugyanis nehéz ellenőrizni, hogy a meghozott szabályokat betartják-e a szálláskiadók. A tanulmány következtetése szerint egy ilyen szabályozás egyveleg hatékony lehet az Airbnb-k jelentette probléma megfékezésében. Azonban arról, hogy az Airbnb különböző módokon történő vissza- esetleg kizorítása mennyire járul hozzá a lakhatási válság megfékezéséhez, mennyire csökkenti az ingatlanok árát és mennyire segít visszaadni a belső városrészeket a helyi lakóknak, még nem lehet egyértelműen semmit kijelenteni. Ennek oka, hogy a politika

³ https://mpra.ub.uni-muenchen.de/84369/1/MPra_paper_84369.pdf

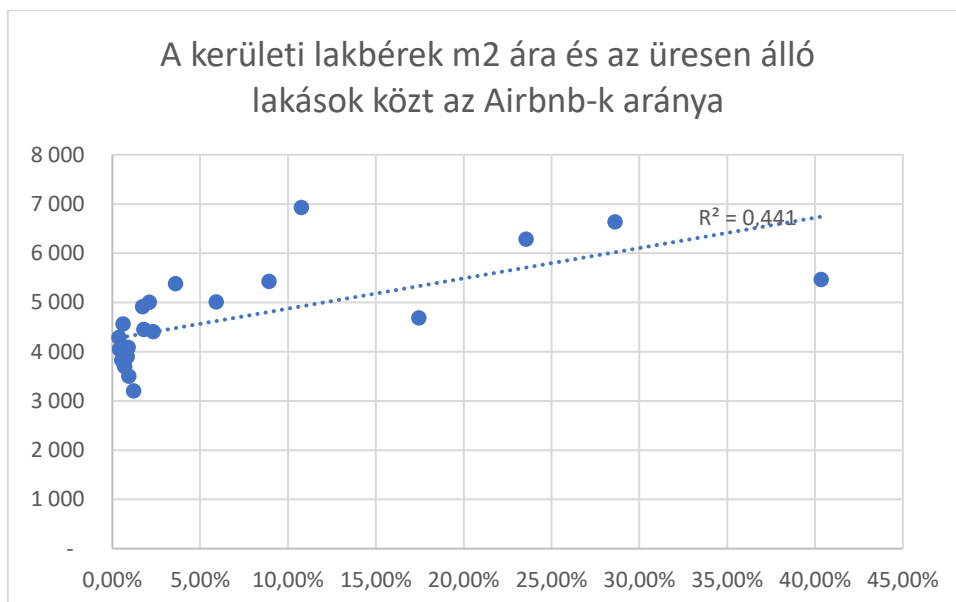
csak az elmúlt pár évben kezdte aktívan korlátozni az Airbnb addig semmilyen keretek közé nem szorított működését, a társadalmi és gazdasági hatások pedig jellemzően hosszabb kifizetésűek, nem egyik napról a másikra változnak a dolgok ezekben a dimenziókban.⁴

Azzal, hogy Magyarországon mennyire járult hozzá az ingatlanárak utóbbi években tapasztalható nagymértékű növekedéséhez az Airbnb, nem foglalkoztak mélyen kutatások. Az biztos, hogy a lakások és az albérletek árai Budapest területén jelentősen emelkedtek. Az Ingatlantnet adatai szerint 2014 júliusa és 2024 júliusa között az ingatlanok vételára átlagosan 234 százalékkal, míg az albérletek ára 128 százalékkal nőtt a fővárosban. Az idei nyáron az albérletek átlagos négyzetméterárai a fővárosban 3204 és 6934 között mozogtak, kerülettől függően. A legmagasabb fajlagos bérleti díjat az I. kerületben kell fizetni, ezt pedig Terézváros, Belváros-Lipótváros, Erzsébetváros és Ferencváros követi. Azt, hogy miért magas ezekben a kerületekben a fajlagos bérleti költség, természetesen több tényező is magyarázhatja (belvárosi fekvés, magas presztízű környék, jó tömegközlekedési beágyazottság). Az egyik magyarázat az lehet, hogy a lakatlan ingatlanok csökkentik a bérlakások kínálatát, amely feljebb nyomja azok egyensúlyi árát. A várbán és a négy pesti kerületben a teljes ingatlanállomány legalább 25 százaléka nem lakott (Terézvárosban, ahogy már korábban írtuk 32 százalék, de az V. kerületben 37,5 százalék). Ez persze nem jelenti azt, hogy ezek mind rövidtávra kiadott szállások, hisz beleszámítanak a számba az üzlethelységek és irodák is. Azt viszont egy regresszióvizsgálat eredményeként láthatjuk, hogy ha egymáshoz hasonlítjuk a kerületek négyzetméterárait és a kerületekben nem lakott ingatlanok arányát, akkor egy közepes-erős regressziót kapunk (0,68 R^2 együtthatóval).

⁴ https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160738323000786?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=8c279f255f86c228

Ez persze közgazdaságtani alapvetés, hisz a jelentősen kisebb kereslet és normálértéken maradt kínálat az egyensúlyi ár növekedéséhez vezet. Ennek tehát önmagában még nincs köze az Airbnb-nek. Érdekes viszont, hogy amennyiben a lakbéreket azzal vetjük össze, hogy a nem lakott ingatlanoknak mekkora része Airbnb, akkor a korreláció gyengül, de így is egy közepes erősségű kapcsolatról beszélhetünk.

Azt viszont egy regressziós egyenlet önmagában nem mutatja meg, hogy a két változó (lakbér és Airbnb jelenlét) közül melyik a függő (aminek értékét a másik változó értéke magyarázza) és melyik a független (ami determinálja egy másik változó értékét). Tehát azt enniből nem tudhatjuk biztosra, hogy a jelentős Airbnb kínálat miatt magasabbak a

hosszútávú bérleti költségek, vagy azért itt jelentek meg nagy számban az Airbnb-k, mert ezek a kerületek drágábbak, tehát nagyobb befektetési megtérüléssel számolhatnak.

A lakhatási válság problémái azonban nem csak a lakások árának és a bérleti díjak emelkedésében mutatkoznak meg, hanem az ezzel összefüggésben álló elnéptelenedésben is. Ezekben a kerületekben pedig rengeteg lakást lehetne bevonni, és segíteni lassítani ezt a főváros szempontjából káros tendenciát. Kérdéses azonban, hogy adott esetben egy teljes tiltás mellett is hányan mennének át a rövidtávú lakáskiadás piacáról a hosszútávú bérbeadásra. Joggal vetődhet fel, hogy a kiszorítani kívánt professzionális lakáskiadók átalakítanák korábbi lakásaikat és hostelnékként működtetnék tovább, vagy adott esetben eladnák a lakásokat olyan befektetőknek, akik hosszú távon üresen tartanák az ingatlanokat (várva a szabályozás esetleges jövőbeni lazítására anélkül, hogy addig valaki „lelakná” a lakást), ami nem csökkentené, csupán befagyasztaná a lakások árait. Amennyiben tehát a lakosok végül a tiltás mellett döntenek, úgy a városvezetésnek, hogy elérje szociális szempontból pozitív céljait, olyan egyéb intézkedéseket is kell hoznia, amelyek motiválják a lakástulajdonosokat arra, hogy a birtokukban lévő ingatlanokat ne kivonják a piacról, hanem ellenkezőleg, kivigyék a piacra.

A TERÉZVÁROSI EREDMÉNYEK

A szavazáson végül 6083 lakos vett részt, ami a szavazásra jogosultak (16 év feletti terézvárosi lakosok) 20,5 százaléka. Közülük 3265-en, azaz a jogosultak 53,67 százaléka az Airbnb kerületi betiltása mellett tette le a voksát. Az eredmények tükrében tehát Soproni Tamás a képviselő-testület elé terjeszti azt a szabálmódosítást, ami az Airbnb betiltását fogja kezdeményezni. Összességében tehát a szavazásra jogosultak 11 százaléka támogatta az Airbnb-k kerületi betiltását.

A részvételi arány magas volt, a hasonló formában megrendezett budapesti lakógyűlésen 2023-ban 136 000 fővárosi szavazott, ami a jogosultak 9 százaléka volt, a 2024. év elején megrendezett második lakógyűlésen viszont mindössze 25 ezren, ami kevesebb mint a jogosultak 2 százaléka.

Érdeemes az eredményekhez felidézni még a 2018-as, a kötelező záróra bevezetéséről szóló erzsébetvárosi népszavazást. Itt a részvétel 15,89 százalék volt, azonban a terézvárosi szavazástól eltérően ez hagyományos népszavazási formában zajlott, azaz csak egy nap lehetett szavazni és csak a nagykorúak vehettek részt a voksoláson, valamint csak személyesen lehetett szavazni, online nem. Az itt résztvevő 6888 emberből 4572 támogatta

a kötelező zárórát, azaz a megjelent választók 66,38 százaléka. Ez azt jelenti, hogy az összes választásra jogosult 10,54 százaléka a kötelező záróra mellett állt.

A VII. kerületi népszavazás végül az alacsony részvétel miatt érvénytelen lett. Viszont ahogy látjuk a jogosultak közel ugyanakkora része szavazott a záróra mellett, mint most Terézvárosban az Airbnb tiltása mellett, azonban sokkal szűkebb keretek között. Amennyiben pedig a megjelentek szavazatainak eloszlását vizsgáljuk, úgy Erzsébetvárosban jóval nagyobb különbséggel nyert a tiltás, mint Terézvárosban. A szűk többség miatt tehát Soproni Tamásnak indítványának kisebb lehet a legitimitációja, mint a polgármester szeretné, a szállásadók érdekképviselője pedig akár erre támaszkodva érvelhet a szabályozás ellen.

Az ilyen megosztottságot, amit még a helyben népszerű polgármester sem tudott a betiltást támogatók jelentős többségévé fordítani, vélhetően a szabályozás kizárólagossága okozta. Az, hogy csak a tiltás és a szabályozatlanság között lehet választani, a már korábban kifejtett centralizált helyzet eredménye. A lakosság viszont joggal érezheti úgy, hogy bár mindenképp szükséges valamilyen szabályozás, azonban a teljes tiltás nem feltétlenül preferált megoldás. Erre a nehéz helyzetre a polgármester is reflektált több interjúban. A szavazáson viszont a betiltást támogatók alkottak viszonylag szűk többséget, így Soproni ígéretének megfelelően előterjeszti a szabálmódosításokat. Kérdéses viszont, hogy meddig lehetnek érvényben ezek, hisz a kormány már beszél egy lehetséges állami szintű szabályozásról, amely létrejötté esetén felülírja majd a helyi rendelkezéseket. Ennek tartalma viszont jelenleg nem ismert.

KONKLÚZIÓ

A terézvárosi helyzet tehát semmiképp sem egyszerű. A kerületben valóban nagymértékben vannak jelen az Airbnb-k, a sok, lakhatás szempontjából kihasználatlan ingatlan (aminek a rövidtávú szállások egy jelentős részét teszik ki) pedig hozzájárul az európai nagyvárosokat sújtó lakhatási válsághoz. A szavazást végül nagyjából 7 százalékpont különbséggel a betiltást támogatók nyerték, ennek azonban a legitimitása gyengébb lehet, mintha hagyományos népszavazási formában kérték volna ki a lakók véleményét. A polgármester viszont kezdeményezni fogja a rövidtávú lakásokra vonatkozó szabályok módosítását, fontos azonban, hogy ezek mellé valamilyen, a korábban Airbnb-ként működő ingatlanokat a hosszútávú lakáskiadás piacára átterelő szabályozást is hozzanak, hisz ezzel valóban növelhetik a kerületi albérletek számát, mérsékelve az árakat (vagy legalább azok növekedését) is.

Itt van a telep, vagyunk lakói

AZ EP választás a budapesti lakótelepeken

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

- A lakótelepek régebben a baloldal fellegvárainak számítottak, azonban az elmúlt bő tíz évben egyre jobban meg tudta szólítani a Fidesz is az itt élőket
- Ha a kerületekkel hasonlítjuk össze a lakótelepek eredményeit, akkor azt láthatjuk, hogy a Tisza valamivel rosszabbul szerepelt a lakótelepeken, mint a nekik otthont adó kerületekben, míg a Fidesz és a DK-MSZP-P valamivel jobban
- Az egyes lakótelepek között sokkal nagyobb különbségek láthatóak, mint a lakótelepek és a nekik otthont adó kerületek között, a pártok azonban a különböző lakótelepeken hasonló mértékben gyengülnek vagy erősödnek, különösen "pártos" lakótelepről tehát nem beszélhetünk
- Míg 2022-ben az eredményekből sokan azt olvasták ki, hogy a Fidesz teljesen átvette a lakótelepeken a baloldal korábbi szerepét, az ideai választásokon még a 2018-as eredményeiknél is rosszabb relatív eredményt értek el ezeken a helyeken
- A lakótelepek tehát nem lettek fideszesek, a lakótelepi eredmények viszonylag jól lekövetik a helyi pártpreferenciát
- Ennek oka vélhetően az, hogy a lakótelepek a sztereotípiákkal ellentétben mind jövedelmi, mind végzettségi, mind társadalmi státus mind világnézet tekintetében inkább heterogének

BEVEZETÉS

A lakótelepek megítélése vegyes hazánkban. Az ilyen városrészeket általában a szovjet típusú panellakásokkal szokás asszociálni. A lakásépítésnek ez a formája a II. világháború után terjedt el Magyarországon, azóta viszont a fővárosi lakásállomány körülbelül harmada található ezeken a telepeken. Egy 2005-ös kutatás alapján a fővárosiak 36 százaléka élt a vizsgált időszakban lakótelepen, 28 százalékuk pedig már élt ilyen lakásokban.⁵ Az emberek fejében elsősorban inkább negatív képzettársítások jelennek meg a lakótelep szókapcsolat hallatán. A köznyelv sokszor úgy tartja, hogy a lakótelepek népe túlnyomórészt alacsony végzettségű, az alsóbb jövedelmi rétegekbe tartozó emberekből áll. A 2002-es választások után került be a közbeszédbe a „panelproli” kifejezés, amivel akkor az országgyűlési többséget elvesztő Fideszt támogató publicisták írták le a lakótelepeken élőket, mintegy bünbakként, a „polgári Magyarország” antitéziseként feltűntetve őket.

Rendkívül sok előítélet él mind a lakótelepekkel, mind az ott élőkkel szemben, kevesen foglalkoznak viszont azzal, hogy ezek a sztereotípiák milyen mértékben fedik le a valóságot, amennyiben egyáltalán lefedik. Ezekkel a kérdésekkel nem csak érdemes, de szükséges is foglalkozni, hisz nem kizárólag a meglévő hamis sztereotípiák lebontásában segíthetnek az ilyen irányú vizsgálódások, de hozzájárulnak ahhoz is, hogy jobban megismerjük a lakótelepek lakóit, és ezzel együtt saját társadalmunkat is.

A Republikon Intézet ehhez már több kutatással és elemzéssel járult hozzá, elég akár a 2022-es lakótelepi választási eredményekkel foglalkozó elemzésünkre, vagy a 2023-as, lakótelepen élők várospolitikai véleményét vizsgáló kutatásunkra gondolni. Ezeknek a korábbi elemzéseknek a folytatása jelen tanulmány, amelyben a 2024-es önkormányzati és európai parlamenti választások eredményeinek alakulását vizsgáljuk meg a lakótelepeken.

MÓDSZERTAN

„A lakótelepek népe” című 2022-es elemzésünkben 12 kiválasztott lakótelepen vizsgáltuk meg az áprilisi országgyűlési választáson listára leadott szavazatok eloszlását, összehasonlítva a 2018-as választások ugyanilyen adataival. A telepek kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy a legnagyobb lakosságszámú telepek mellett kisebb lakótelepek is kerüljenek be a vizsgált mintába, hogy ne csak pesti, de budai lakótelepek is képviseltesék magukat, valamint, hogy egyaránt foglalkozzunk a jobbmódú és az

⁵<https://web.archive.org/web/20090427044927/http://www.studiometropolitana.hu/munkainkbol.html>

alacsonyabb jövedelmi decilisekbe eső kerületekkel is. A vizsgált lakótelepek: Kaszásdűlő (III. kerület); Békásmegyér (III. kerület); Káposztásmegyér (IV. kerület); József Attila (IX. kerület); Újhegy (X. kerület); Kelenföld (XI. kerület); Kárpát utca (XIII. kerület); Füredi utca (XIV. kerület); Újpalota (XVI. kerület); Rákoskeresztúr (XVII. kerület); Havanna (XVIII. kerület); Csillagtelep (XXI. kerület).

Jelen elemzésünk ennek a korábbi tanulmányunknak a folytatása. Azt vizsgáltuk, hogy miként változott meg az akkor kiválasztott 12 lakótelepen a két évvel ezelőtti viszonyokhoz képest az egyes pártok támogatottsága. Ehhez az idei európai parlamenti választási eredményeket, valamint a fővárosi önkormányzati választáson leadott listás szavazatokat vettük alapul. Az elemzés során ezeket a választási eredményeket nem csak a 2 illetve 6 évvel ezelőtti szavazati arányokkal fogjuk összevetni, hanem azoknak a kerületeknek az eredményeivel is, amelyekben a vizsgált lakótelepek találhatóak.

LAKÓTELEPEK 2018-BAN, 2022-BEN ÉS 2024-BEN

Összehasonlítva a 2018-as és a 2022-es országgyűlési választások eredményeit az idei EP választásokéval látszik, hogy míg a Fidesz 2022-ben növelni tudta szavazatai arányát, 2024-ben a Havanna-telep kivételével minden lakótelepen rosszabb eredményt ért el, mint 6 évvel korábban.

A longitudinális adatokat az alábbi táblázat mutatja be:

Lakótelep neve	2018 (OGY)		2022 (OGY)		2024 (EP)		
	Fidesz	hatpárti ellenzék	Fidesz	hatpárti ellenzék	Fidesz	hatpárti ellenzék	Tisza
Kaszásdűlő	35%	61%	38%	50%	31%	24%	33%
Békásmegyér	38%	59%	44%	46%	35%	23%	29%
Káposztásmegyér	30%	66%	35%	50%	28%	23%	37%
József Attila	36%	60%	38%	50%	29%	22%	36%
Újhegy	39%	58%	45%	44%	37%	21%	31%
Kelenföld Vk	38%	58%	39%	51%	32%	23%	32%
Kárpát utca	31%	63%	34%	57%	27%	29%	34%
Füredi utca	36%	61%	39%	51%	31%	24%	33%
Újpalota	39%	59%	44%	46%	36%	22%	29%
Rákoskeresztúr	39%	59%	43%	47%	37%	22%	30%
Havanna	37%	60%	45%	46%	37%	26%	26%
Csillagtelep	35%	62%	44%	45%	34%	22%	31%

Jól látszik tehát, hogy a Fidesz megerősödése nem a lakótelepek jobbra tolódásának volt a tünete, hanem pusztán az országos erőviszonyok leképződése mutatkozott meg itt is. arányát, 2024-ben a Havanna-telep kivételével minden lakótelepen rosszabb eredményt ért el, mint 6 évvel korábban.

Amennyiben összehasonlítjuk a pártok eredményének százalékpontos változását 2022 és 2024 között, úgy azt tapasztalhatjuk, hogy a Fidesz és a közösen induló ellenzéki pártok mind visszaestek. A Fidesz átlagosan 7,25 százalékpontot veszített a vizsgált lakótelepeken, míg a hatpárti ellenzék 24,98 százalékpontot, ahogy a táblázatból is látszik, relatív eredményük szinte mindegyik lakótelepen megfeleződött. A 2022-es összefogásba nem csatlakozó ellenzéki pártok, a Mi Hazánk és az MKKP támogatottsága eközben relatív értelemben csak minimálisan csökkent (0,27 és 0,51 százalékpont).

Amennyiben a Tisza és a hatpárti összefogás 2024-es eredményeit összeadjuk, akkor kitűnik, hogy a 2022-es listás eredményeknél jobban szerepeltek, a 2018-as eredményeket viszont a Kárpáti utcai lakótelep kivételével nem érik el, miközben a Fidesz a Havanna telep kivételével minden vizsgált helyen alul teljesítette hat évvel korábbi önmagát.

A kormánypártok legnagyobb visszaesésüket 2 évvel ezelőthöz képest a József Attila lakótelepen tapasztalhatták, ahol 11,41 százalékponttal szerepelt gyengébben, mint az országgyűlési választáson. A legkevesebb gyengülésük eközben Kelenföld Városközpontnál volt (4,17 százalékpont). Itt azonban mindenképp meg kell jegyezni, hogy abban, hogy a visszaesés mértéke az elmúlt két évben csak ennyi nagyban hozzájárult az, hogy ez az egyetlen a vizsgált lakótelepek között, ahol a párt már 2022-ben is veszített támogatottságából a négy évvel korábbi választáshoz képest. Aránylag kicsi visszaesést tapasztalhatott a kormánypárt a fideszes vezetésű XVII. kerületi rákoskeresztúri lakótelepen. Minden más lakótelepen a Fidesz visszaesése a 6,4-8,7 százalékpont közti sávban mozog.

A 2022-es összefogásban részt vevő hat párt együttes eredménye drasztikusan visszaesett 2018-hoz és 2022-höz képest is. 2018 esetében össze lehet hasonlítani a mostani DK-MSZP-P összefogás eredményeit az akkor MSZP-P és DK eredményekkel. A három párt EP választáson való együttműködése idén a lakótelepeken átlagosan a szavazatok 14,66 százalékának megszerzéséhez voltak elégségesek, míg 2018-ban a két baloldali pártlista a vizsgált helyszíneken átlagosan a voksok 28,94 százalékát nyerte el. Ez lényegében egy feleződés a hat évvel korábbi eredményekhez képest. A visszaesés akkor is súlyos, ha a 2018-as baloldali eredményeket a hatpárti összefogás résztvevőinek összesített idej

eredményével vetjük össze. Utóbbi a vizsgált lakótelepeken átlagosan 23,39 százalék, ami így is 5,55 százalékponttal alulmúlja a hat évvel korábbit baloldali eredményeket.

A korábban összefogó hat párt egy vizsgált lakótelep (Havanna) kivételével mindenhol legalább 20 százalékpontot esett vissza 2022-höz képest. A legdrasztikusabb relatív csökkenést (30,33 százalékpont) a XI. kerületi Kelenföld VK lakótelepen érték el. A legnagyobb és legkisebb visszaesés közti különbség relatíve nagy (11,73 százalékpont) azonban ennek ellenére is elmondható, hogy nem annyira van pozitív vagy negatív irányba kiugró adat, mivel a relatív szórás (szórás osztva átlaggal) mindössze 13,2 százalékos. A Fidesz esetében ugyanez az érték 24,8 százalék, ami azt jelenti, hogy itt aránylag sokkal nagyobb kilengések tapasztalhatóak, a visszaesés mértéke azonban itt nem olyan jelentős, hogy a szórás ne csak relatív, hanem abszolút értékben is magas legyen.

Összességében tehát azt láthatjuk, hogy a lakótelepek közt nincsenek óriási különbségek. Bár az eredmények eltérnek, de a trendek megegyeznek, és nagyjából hasonló mértékben zajlanak le mindegyik vizsgált területen. Se a Fidesz, se a korábbi összefogás eredményei nem estek vissza nagyon kiugróan (leszámítva talán a Fidesz esetében a ferencvárosi szereplést), ahogy egyik helyen sem tudtak akár javítani korábbi eredményeikhez képest.

A LAKÓTELEPEK ÉS A KERÜLETEK

Megvizsgálva a lakótelepek és a nekik otthont adó kerületek adatait, szintén érdekes adatokat kapunk, hiszen ekkor már a telepek eredményeit nem egymással, hanem a szűkebb mikrokörnyezetükkel vetjük össze. A kerületi választási eredményeket az EP választáson az alábbi táblázat szemlélteti:

Kerület	Fidesz-KDNP	Tisza Párt	DK-MSZP-P
	EP	EP	EP
III.	31,82%	34,03%	12,76%
IV.	31,80%	33,05%	14,84%
IX.	29,64%	35,56%	9,84%
X.	35,23%	30,96%	13,57%
XI.	32,11%	33,51%	11,00%
XIII.	25,14%	37,42%	15,23%
XIV.	29,27%	35,15%	12,02%
XV.	35,76%	29,53%	14,65%
XVII.	36,41%	32,37%	11,10%
XVIII.	34,79%	29,59%	16,26%
XXI.	34,17%	31,71%	12,99%

A 11 kerületben (a kerületek száma azért egyel kisebb a lakótelepekénél, mert mind Kaszásdűlő, mind Békásmegyér a III. kerület része) az EP választáson 6-ban a Tisza Párt a Fidesz-KDNP előtt végzett, tehát a vizsgált kerületek több mint felében megelőzte a kormánypártokat.

Ha pedig nem a pártokat vetjük össze egymással, hanem azok kerületi és lakótelepi eredményeit, úgy azt látjuk, hogy a 12 vizsgált lakótelepből a Fidesz az EP választáson 7 telepen, teljesített jobban, mint a kerületben megszerzett szavazataránya. A Tisza esetében ez a szám csak 3. A vizsgált lakótelepeken a Fidesz-KDNP átlagosan 0,42 százalékponttal ért el jobb eredményt, mint kerületi szinten, míg a Tisza esetében a telepek esetén rosszabb szereplést láthatunk (-1,28 százalékpont). A DK-MSZP-P szövetség esetében is megfigyelhető, hogy jobb eredményt értek el lakótelepi szinten, mint a kerületekben (+1,53 százalékpont).

KONKLÚZIÓ

Drasztikus különbségekről a lakótelepek és a kerületek vagy a lakótelepek és a főváros viszonylatában továbbra sem beszélhetünk. Ez egy fontos megállapítása volt 2022-es elemzésünknek is, és továbbra is megállja a helyét. Míg régebben arról lehetett beszélni, hogy a lakótelepek baloldali fellegetvárak, addig a 2010-es évek második felére ennek a helyét átvette az a narratíva, miszerint a lakótelepeken a baloldal helyét átvette a Fidesz, a kormánypártoknak pedig itt jóval nagyobbak a tartalékiak, mint az ellenzéknek. Ezt a 2 évvel ezelőtti elemzésünk is cáfolta, jelenlegi elemzésünk pedig még inkább ezt látszik alátámasztani. A Fidesz csupán minimálisan szerepelt jobban az idej két választáson a lakótelepi szavazók körében, mint a kerületekben, a különbség egyáltalán nem jelentős. Az is megállapítható, hogy lakótelep és lakótelep közt is különbségek lehetnek, akár sokkal nagyobbak, mint lakótelep és kerület között. Jó példa erre a III. kerület, ahol a kaszásdűlői lakótelepen az EP választáson a Tisza Párt 2,21 százalékponttal megelőzte a Fideszt, míg a békásmegyéri lakótelepet a Fidesz 6,38 százalékponttal a Tisza előtt végezve nyerte meg.

Ahogy a bevezetőben is írtuk, még mindig rengeteg lakótelepekkel kapcsolatos sztereotípiát szívárog be a közbeszédbe, ezek miatt pedig sokan hajlamosak a lakótelepen élőket (legyen az a telep bárhol a városban) egy homogén csoportnak tekinteni. Ezzel szemben, azt látjuk, hogy a lakótelepek népének szavazási magatartására sokkal nagyobb befolyása van a kerületnek, ahol élnek, mint a lakótelepnek magának. Ennek az lehet az oka, hogy a lakótelepek, ahogy a nekik otthont adó kerületek is, vélhetően társadalmilag maguk is diverzek, ahogy a kerületben, úgy itt is élhetnek egymás mellett alacsonyabb és magasabb

végzettségű emberek, valamint más, nem kizárólag anyagi szempontok is motiválhatják az embereket az ide költözésre (lehet az akár a jó tömegközlekedés, a belvárosinál nagyobb arányú zöldfelületek stb.).